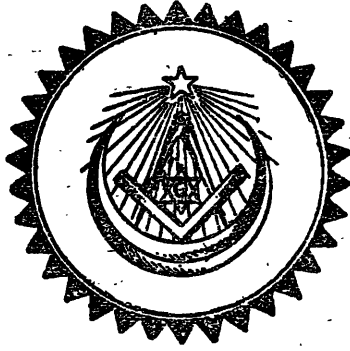

N° : 17
Sontegrin - İlkânun

DÖRDÜNCÜ YIL
1934

Büyük Şark

Tevzi ve Müracaat Yeri : Beyoğlu, Nuruşya Sokağı No. 25
BÜYÜK ŞARK Neşriyat Dairesi

İçinde yalnız Türk Yükseltme Kurumu üyeleri için basılmış
elyazıları vardır.

İSTANBUL

İÇİNDEKİLER

Sahife

1 — Nura doğru	<i>F. H. Demirelli</i>	1
2 — Kuvvet	<i>İsmail</i>	2
3 — Mas.'i ideali	<i>Mehmed Ali Haşmet</i>	9
4 — Mas.'lara hitabe	<i>Fahrettin Kerim</i>	16
5 — 1934 Konvansı raporu . .	<i>Reşit M. Osman</i>	20
6 — KK.'e ithaf	<i>Zekeriyya Rıza</i>	23
7 — La Foi	<i>A. Bédarride</i>	25
8 — Mas.'lik işini bitirmiş midir? . .	<i>H. Tekin</i>	29
9 — Beşeriyeti Mas.'luk kurtarır. . .	<i>M. Talât</i>	32
10 — Gönül dili	<i>M. C.</i>	34
11 — Nizamlarımız değiştirilirken . . .	<i>M. C.</i>	37

Küçük İlanlar:

Le Symbolisme

Revue Initiatique Mensuelle

16, Rue Ernest Renan — Paris. Pour l'abonnement (25 fr. par an) s'adresser au F.: Ed. Lebet. P. O. Box 44, İstanbul

Gönül Dili

ve

Bir Varlığın Binbir Yüzü

Fuat Hulûsi Demirelli

Üs.'ümüzün Sevgi ve İnsaniyet terennüm eden bu eşsiz Şiir Mecmuası

YENİ ÇIKTI

Her Mas.'nın Kütüphanesinde bulunması lâzım olan bu çok kıymetli eserin KK.' için fiyatı : Ciltsiz 75, ciltli 100 kuruştur.

Daimî Kâtip Ali Refik B.'den isteyiniz.

Büyük Şark

NURA DOĞRU

*Karanlık titresin, bâtil sakınsın,
Sen ey gün, ey hakikat çok yakınsın!
Kılıç körlendi, sen tılsımlı kınsın,
Çürük maziye sarsan bir akınsın.*

*Selâm ey en güzel mabude, ey Nurl
Senin aşkınla and içmiş bu cumhur.
Ne kahhar isteriz artık, ne makhur:
Karanlık titresin, bâtil sakınsın.*

*Yücelsin mabedin enkaz içinden.
Geniş bir sevgi doğsun kanlı kinden.
Hakikî dini seçtin bunca dinden.
Sen ey gün, ey hakikat, çok yakınsın!*

*Yıkan, altında kalmış, bir yapın var.
Perişan oldular heykel yıkanlar.
Kan içmiş, kan kusan tarihi kurtar.
Kılıç körlendi. Sen tılsımlı kınsın.*

*Dalâlet ölmemiştir bir zamanda.
Bugün hâlâ odur hâkim cihanda.
Yarın, lâkin. şuurundur kumanda.
Çürük maziye ey âti, akınsın.*

Fuat Hulûsi Demirelli

KUVVET

Üs.: Muh.: ve Az.: KK.:

Franz Karl Endro (Franz Carl Endros) tarafından kaleme alınıp Hanri Jan Bol (Henri Jan Bolle) tarafından Fransızcaya tercüme edilen "Mas.: nun Sırrı,, nam kitaptan iktibas ettiğim Mas.:luktaki gizli şeylerle mister ve Mas.:lugun hikmet, kuvvet ve güzellik esaslarından birincisi olan hikmet hakkında mumaileyh tarafından dermiyan edilen mütaleaları geçenlerde nakletmiştim [1]. Bu defa da bu üç esastan ikincisi olan, kuvvet mebhasinden en ziyade istifadeli bulduğum parçalarını nakil için sevgili KK.:imin müsaadelerini dilerim :

"Kuvvet! pek çok defalar sui tefehhümlere sebebiyet veren bir kelime; çünkü iki mefhumu ifade eder. Kuvvet tahripde olduğu gibi cinayette de, katilde de, harpte de mevcuttur. Kuvvet, menfi istikamette olduğu gibi müspet istikamette de kullanılır. Onun ahlâkî kıymeti, kendisini faaliyete sevkeden niyetle tev'emdir,, Büyük hürmet beslediğim bir Üs.: Karl Franzın son mütaleası hakkında şunu söylemiştir. (Bu manâda bir hadis vardır [innemelâmalü binniyat] yani hiç şüphe yoktur ki âmal niyetlere göredir).

"Demek oluyor ki kuvvetin kıymet ve ölçüsü tayin ve tespit edilmek istenildiği zaman kısaca kuvvetten bahs olunmayacak. Biz burada Mas.: luk kuvvetinin yaptığı tesirden bahsedeceğiz. Bu kuvvet, hikmet ve güzelliğe izafe edilmiş bir kuvvetten başka birşey olamaz. Mabedimizin üç sütunu olan hikmet, kuvvet ve güzellik yekdiğerine sıkı bir rabıta ile merbuttur. Hikmet, kuvvetin hakikî temelidir; tam mebd'e'i noktasını teşkil eder. Bu noktayı esas ittihaz edince kuvvetin tesirleri güzellik istikametinde yani ahenkte temerküz eder. Şu halde kuvvet, iki sahili yekdiğerine rapteden köprüye teşpih edilebilir. Hikmet ve güzellik sahilleri arasında muvasaleyi temin eden, ancak kuvvet köprüsüdür. Bu, hakikati tazammun eden veciz bir ifadedir. Fakat bu vecize, tam bir mâna ifade eden sözlerden daha vazıhtır. ,,

"Tabiatte, kuvvetin eserlerini her yerde görüyoruz. Fakat bunun için zannetmeyiniz ki tabiatte tahrip prensipleri vardır. Tabiatın tahrip kuvveti, ancak zahirîdir. Eğer gökten düşen yıldırımda tahrip kuvveti timsalini görüyorsanız bu imâ evinizi yaktığı veya sevdiğiniz her hangi bir ağacı devirdiği içindir,,.

"İnsanlar, hüküm vermekte aculdürler. Onlar, insanî şeraite kıyasen ve zahırî ve hasis kâr ve zararları derecesinde tabiatın hadisatını ölçerler. Zaten bu, hiç bilemiyecekleri hakikî menfaatlerine kıyasen bile değildir. asırlardanberi en faideli hayvanlar — muzur oldukları zannedilerek — imha edilmişlerd.r. En geniş manasında hayvanlar ne muzurdurlar ve ne de müfit. Ancak bir takım hayvanlar

[1] Bu muşâhabe (Büyük Şark) ın 14 numaralı İkincikânun — Şubat nushasında intişar etmiştir.

vardır ki insanları tarlalarında zeriyyatta bulunmaktan veya meyve ağacı yetiştirmekten menederler. Yine bir takım hayvanlar vardır ki insanları filân veya falan mahalde yaşamaktan menederler. Çünkü bu hayvanlar, buralarda hayat ve züriyet şartlarının en eyisini bulurlar. O vakit şahsî muhakemesine göre herşeyi kendine ve kendi ihtiyaçlarına hasreden insan yani kâinatın hodbin tabiatlı bu mahlûku (cet anglais de l'Univers) "ne için sinekler mevcuttur? İyice bilmek isterdim,, diye bağırır. Tabiat ona cevap verecektir,,.

"Tabiatte herşey bir ahenge istinat eder. Bazı ahvalde zekâyı beşer, herhangi bir filin mâna ve maksudunu kavrayamaz. Binaenaleyh orada yanılan hiç bir suretle tabiat değil, belki zekâyı beşerin tam kendisidir,,.

"Hayat için mücadele! İşte katil filini mazur göstermek için tecrübe edilen maruf bir cümle; bu cümle olsa olsa öldürmek mecburiyetinin bir mazeretini teşkil edebilir. Hayat için mücadele! Nüfuz ve iktidarın mest ve meclûbu olan insanların sui istimal ettikleri müşterek vesileden başka birşey değildir ve onun iştirak cürmile bütün cebrü şiddetleri mazur göstermek isterler. Bu, umumiyet itibarile harpte taassup gösterenlerin büyük zannettikleri sözlerdir. Kanun diye iddia edilen bu tabiat ile en ziyade menfur olan sert ve kaba muameleleri sanki lâzım ve tabii imiş gibi kabul ettirmeğe çalışıyorlar. Tahattür edilmesi lâzım gelen birşey var ki, o da Darven (Darwin'in bu tabiat (naturelle) kelimesini ihdas ettikten bir müddet sonra bizzat söylediği şu sözdür: [Bu kelimenin sui istimal edileceğini daha evvel istidlâl etmiş olsaydım, katiyen bu şekilde kullanmazdım],,.

"Hayat için mücadele tabirile Darven mücadeleyi kastetmiş değil, ancak rekabet ve müsabakayı kastetmiştir. Binaenaleyh bu rekabette ona galebe çalacak en gaddar, en kaba, en ziyade öldürücü kimse değil, belki en iyisi yani müsabakayı kazanan, şu halde kabiliyetli olan bir kimsedir. Bu, tabiatte tekrar tekrar tevsik edilebilecek bir vakıadır. Tabiatin hayat için mücadelede başlıca vasfı, harp için fitri meyli değil, büsbütün muslihane birşey olan tetabuk kabiliyetidir,,.

"Zalim ve yerde sürünen hayvanlar (les sauriens féroces) imha edildikleri halde, tamamen silâhtan mahrum olan küçük hayvanlar birçok zamanlardan beri tutunabilmişlerdir. Çünkü bu küçük mahlûkat, pek büyük bir temessül ve tetabuk kabiliyetinden müstefit oluyorlardı. (Yaşadığı muhite uymıyan mahvolmalıdır) fıkrası tabiatın bir kanunudur.

"F.: Mas.: nazarında hürriyet, hiç bir vakit keyfi arzu ifade etmez. Onun için hürriyet, şahsî ve içtimâî mecburiyetlerinden kurtuluş değildir. Kendi vicdanı önünde yahut camianın muhik icabatı önünde insan, ölünceye kadar kendi ef'al ve hatiyatının mes'uliyetini muha-

faza etmelidir. Bu icabatı tanımayan kimse, camianın teşekkülüne bir mani teşkil eder. Olsa olsa merdümگیرiz olarak yaşayan bir insan, içtimâî ilmiahlâkta, âzadeser olabilir. Fakat öyle bir adam mevcut değildi ve mevcut ta olamaz. Bir camiada yaşamağa başladığı zamandan itibaren tek bir arkadaşı bile olsa bu adamdan bütün haklarını geri alır,,.

“Bir insanın hemcinsine (gel bana! yardım etmek isterim sana) diyebilmesinden daha güzel ve daha derin bir söz var mıdır? Samimî bir surette söylendiği vakit yani derhal yardımı temin eden filiyata geçildiği zaman bu söz, içtimâî intizama ait bilumum meselelerin hallini ihtiva eder! İştimaî hayatımızda karşımıza çıkan bütün mes'e-leler bunsuz, yani bir vaad fi'liyat sahasına geçmedikçe, hiç bir neticei halle varamaz,,.

“Benîbeşerin bütün zaruret ve sefaleti, insanların birbirlerine (gel bana! yardım etmek isterim sana) sözünü söylememelerinden ileri geliyor. Zira hakikatte herkes kendi kendine yardım etmeğe uğraşır ve aynı zamanda herhangi şekilde olursa olsun hemcinsini devirmeği düşünür. Halbuki bu, budalaca bir harekettir. Mensup bulundukları camianın ef'alini kindarane hareketlerle karmakarışık ettikleri vakit, en iptidai (ben) lik hissini bu adamlara kendi kendilerini izrar ettiklerini bildirmesi lâzimedenden idi,,.

“İlmi hayata göre hemcinsinin yardımına koşan kimse, camiaya yardım etmiş olduğu için kendi kendine yardım etmiş olur. Pek nefis olan bu (sana yardım etmek isterim) sözü, sadece nazarî kalmağa mahkûm hissî bir cümle değildir. Bilâkis pek büyük bir ehemmiyet ve kıymeti haizdir. Eğer F.: Mas.:lar müteakib teavün mezhebine malik iseler, yevmî hayatta yekdiğere muavenet, biyolojik kanununun umumî tatbikinden başka bir şey olamaz. F.: Mas.: için bu K.: ce yardım vazifesi bir hayat mektebi olmalıdır. Orada insanların her birini de kendi K.: i olarak görmeği tedricen öğrenmelidir. Fakat bu güçtür. Hem de yevmi kıyamete kadar sonsuz olarak güçtür,,.

“İnsanlar arasında bir çok F.: Mas.:lar vardır ki Mah.:lere intisaplarına rağmen aralarında birleşmemişlerdir. Buna mukabil bir takım insanlar vardır ki fikir ve kanaat itibarile Mas.: durlar. Yine bir takım insanlar vardır ki önlüksüz ve teşkilâtsiz oldukları halde yine F.: Mas.: dur. Mah.:lerde bulunanlar arasında —hatta vazife almış bulunanlar meyanında bile— F.: Mas.: dan maksut olan mânada Mas.: olmıyanlar da vardır. Maatteessüf bu böyledir,,.

“F.: Mas.: olmak, ahlâk kuvvetinin en âli yüksekliklerine, yani muavenetin ulviyetine, yükseklik ve güzellikle ahengin muşşâ şahikasına çıkmak demektir. Bu nihayeti olmıyan bir yoldur. Bu yol, mabedimizin üç sütunu olan hikmet, kuvvet ve güzellik remzini

ifade eden bir gayedir. Bu gaye ne bir tasarruf halidir ve ne de erişilmez bir netice. Kuvvet bir gayedir. Hikmet bir gayedir. Güzellik bir gayedir. Bahtiyardır o adam ki kendi ümidine iman ederek bunları yani hikmet, kuvvet ve güzelliği hiç bir suretle gözden uzaklaştırmamasını bilir. Fakat gayeye eriştiğini zanneden ve kendisini rahata salıveren adamın vay haline! Hakikatte o, safvetle yolunu şaşırmış bulunan kimseden daha ziyade uzaklaşmıştır,,.

“Bu gaye bizim haricimizdedir. Fakat bizde, ona yaklaşma arzusu olmalıdır. Hepimiz yürümekteyiz ve yolumuz bizi karanlık vadilerden ve ziyadar yükseklikler üzerinden götürür. Gölgele bizi tazip eder ve ruhumuz ay ve yıldızların tatlı ziyaları daıssılasına tutulur. Güneşin şiddetli harareti bizi eritir; biz de, gölgeye ve nafi suya teşneyiz. Fakat biz yürümümüzde devam ediyoruz. Çünkü önmümüzde gayeyi görüyoruz. Bu, dinlenmelerin en tatlısı vadeden bir gayedir. Yalnız da yürümiyoruz, sadık refiklerin yanında gidiyoruz. Kalbimizde yıkılmaz bir ümit olduğu için asla yeis getirmeden yürüyoruz. Keşiflerin ağır adımlarile de yürümüyorumuz. Çünkü derin bir sevinçle meşbuuz ve bu, bizi seven ve idare eden Üs.:’ların korkusu da değildir. Çünkü kendi kendimizin âmiriyiz. Fakat bu yürüyüş, henüz öğrenmemiş kimseler için güçtür. Hakikaten adam olmak san’atı pek büyük bir san’attır,,.

Frans Karlin “kendi kendimizin âmiriyiz,, sözü, büyük hürmet beslediğim diğer yüksek bir Üs.:’ının bir tekris münasebetile söylediği şu sözleri bana hatırlattı. (Sizin âmalınızı kontrol edecek burada ne hey’et vardır, ne de bir murakip. Ef’alinizin eyi ve fena olduğunu tetkik edecek yalnız kendi vicdanınızdır. Mas.:’lukta hiç bir kimse size muallimlik etmez ve etmiyecektir de. Bu yüksek ulûm ve fûnun mektebinin ve insaniyetin talebesi de, mürebbisi de, müderrisi de kendiniz olacaksınız. Yalnız neticeye yaklaşmak için devamda sebat göstermek, hakikati bilâ fasıla aramak, çok tettebbude bulunmak ve bahusus ahlâkan yükselmek lâzımdır,,.

“K.:! tekemmül etmiş bir insan ol! Bu suretle mükemmel bir F.: Mas.:’ olursun. İnsan adına lâıık olmak, en büyüklerinden ve en yükseklerinden olmağı istemek ve onu hikmet ile, kuvvet ile ve güzellik ile istemektir. Kelimeden başka bir şeyle ifade olunmayan bir arzu, arzu değildir; filiyata geçmeyen arzu kendi indinde bile yalandır. Şu halde kuvveti istemek, kuvvetle filiyata geçmeğı ifade eder. Hikmeti istemek, akıl ve hikmet dairesinde yaşamaktır. Güzelliğı istemek te alemşümül ahengi evvelden teferrüs ve idrak etmektir. Bu temeller üzerine yalnız F.: Mas.:’ luğun mabedi değil, en derin cevherinde insan mabedi de kurulur,,.

“F.: Mas.:’luk, cemiyet tabirinden alelâde anlaşılan mânâda bir cemiyet değildir. Hiç olmazsa bu, böyle de olmamalıdır. Hiç şüphe

yok ki bundan kat kat fazla ve sonsuzdur. Yani büsbütün başka bir şeydir. Harici cemiyetlerde yaşayış, âzasının şahsî vasıflarını öldürür. Mah. ise bilâkis, âzasını inkişaf ettirmek vazifesile mükelleftir. Bir cemiyete intisap, diğer kimselerle birlikte bazı maksatların takibini ifade eder. Bu suretle cemiyetlerde yardım fikri de yaşar. Fakat ekseriyetle cemiyetin esasında olan fikirler yıpranmıştır. Cemiyetin teşekkülüne saik, ekseriyetle yalnızlık korkusudur,,.

“Mah., dostluk mezhebi üzerine istinat eden bir birleşme yeridir. Bu dostluk hakikî, samimî ve derindir. Bu suretle hiss olunacak derecede diğer şekillerdeki cemiyetlerden farklıdır. Mas. ların Mah. i, herhangi bir surette yaşayan insanların vahdetine remizdir. Bu da müteakıl teavünü remzeder,,.

Karl Frans “Bir Mah. in ehemmiyeti, âzasının çokluğunda değil bilâkis onu ihya eden mefkûreye göre değişir,, dedikten ve âza âdinin fazlalaştığı vakit Mah. adedinin de tezyit edilmesinin zarurî bulunduğunu, müteaddit Mah. lerin aynı kubbe altında çalışabileceklerini, bir Mah. de lüzumundan fazla âza bulunmaması sebeplerinin ne gibi şeyler olduğunu uzun uzadıya izah ettikten sonra sözüne şu suretle devam etmiştir :

“Kendisine yardım etmeğe mecbur olduğumuz K., F. Mas. olmiyan insanların da K. imiz olmalarına bir remizdir. En yakın olan, bizim için en uzak olanların remzidir. Bu noktai nazardan da F. Mas. luk mektepten farklı değildir. Ve orada K. lerimizden başlayarak insanlara yardımın çok güç olan tarzını talim ederiz. Genç Mas. hariçte nasıl bir vaziyet alacağını Mah. de öğrenir ve bu tavrühareket bir kelimedede hülâsa olunur ve bu, büyük bir fazileti istilzam eder ki o da insaniyetperver olmak, umumun sulh ve selâmetini istemektir,,.

Mas. lukta ne ünvan farkı vardır, ne de rütbe farkı! Mas. lukta yalnız K. namı kullanılır ve bu derin bir manayı ifade eden bir remizdir. Bunu ihtiyarî birşey gibi telâkki etmeyiniz. Bu, bilâkis başlıca bir mefkûre san’atıdır. Bu insaniyet için bir akidedir. Mah. kapısında mevkii içtimaileri, mertebe imtiyazları, sınıf tesmiyeleri zail olur. F. Mas. bilmelidirki K. i, kartvizitine göre kendisine hüküm vermiyecektir. Hüküm verilecek, adamın bizzat kendisidir. Bu âdet, aynı zamanda yüksek bir mefkûrenin ifadesidir. Zira hariciler âleminde de böyle olması lâzımdır. Orada adamın unvanını, derecesini, elbisesini değil, bizzat kendisini nazari dikkate almak icabeder,,.

“insaniyet, büyük bir kardeşliktir. Fakat bu mefkûre daha uzakta bulunmaktadır. Bununla beraber biz önden yürüyoruz. Bizi mefkûre haline yaklaştıracı terakkilere hazırlayan K. ler olmuştur. F. Mas. lar kölelik aleyhinde, esaret aleyhinde mücadele etmişlerdir. F. Mas. lar

maarifi umumiyenin inkişafına, mecburî mektep usulünün tatbikına çalışmışlardır. Dinî tedrisatın serbest olması Mas' . lar sayesinde. Fransada, Avrupanın diğer memleketlerinde eski idarenin şiddetlerine karşı mücadeleyi Mas' . lar kendi nüfuz ve iktidarlarına istinat ettirmişlerdir. Her tarafta beşerî K' . lik fikirleri Mas' . ları sevk ve idare etmiştir ve bu gaye hasıl oluncaya kadar bu fikir de onları sevk ve idare edecektir.,

“Her toplantının sonunda B' . ler kendi vüsatlerinin müsaadesi nisbetinde sadaka vermeğe davet olunurlar. Bu hareket eyi bir âdetten başka bir şey olmalı, her Mas' . nun münkat olduğu yekdiğere muavenet kanununu hatırlatmalıdır. Mamafih cüz'î meblâğ, yardımların en mütevazı şeklidir. Aynı zamanda bir remiz ifade etmezse, fakirin de kendi K' . i olduğunu hatırlatmazsa, sadakanın ahlâkî hiç bir kıymeti kalmaz. *Fakir, senin kardeşindir.*,

Mas' . luğa yeni intisap etmiş olan KK' . imin dikkat nazarını son fıkralarda zikrolunan sadaka meselesine celbederim. Tekr' . in sonlarında ve fakat nuru ziyaya kavuşmadan evvel Üs' . Muh' . in kısa ve aynı zamanda veciz bir hitabesi vardır ki o da (Ef'ali havriyenizin mektum kalması vücbunu unutmanızı, bu yoldaki âmalinizin vereni mağrur etmemesini ve alanı da mahçup edecek tefahur ve tekebbür eseri olmamasını) tavsiyedir. Atalarımızdan kalmış bir darbimesel de vardır: (Sağ elinle verdiğini, sol elin sezmesin). Bütün bunlar bize gösteriyor ki yapılacak herhangi bir yardım bir gösteriş için olmasın. Sırf muavenet maksadile yapılmış olsun ve hattâ yapılan bu eyilik hiç vaki olmamış gibi iyiliği yapan tarafından unutulmalıdır da.

“F' . Ma' . ların hepsi de Mah' . haricinde Mas' . nik mesaiye ehil olmaabilirler. Şu halde bu husus için icbar olunmamalıdır. Genç Mas' . nik neslin pek mühim olan terbiyesine kendilerini hasrederek Mah' . ler derununda çalışacak B' . lere ihtiyacımız vardır. Birçok Br' . ler vardır ki menfaat bekliyerek Mah' . lere dahil olmuşlardır. Bunlar da; mütenebbih olmak ihtiyacını hisseden insanlardır. Aldıkları münebbihe mukabil, bunlar Mas' . luğa zevalsiz sadakat getirirler. Zekâ kabiliyetlerine göre bir Mah' . deki B' . ler arasında fark görmek büyük bir hata olur. Yalnız birşey mühimdir ki, o da zihniyettir, Mas' . nik mefkûredir. Zekâ kabiliyeti, BB' . e terettüp edan bazı vazife ve taahhütlere kıyasen hükmedilir. İşte biri, parlak bir hatipdir; pek tabii olarak hitabete dâvet olunur. Diğerî kolaylıkla yazar. Yazana söyletmek ve hatibe de yazdırmak gayri mantıkî olur. Bir B' . parlak zekâ namı verilen biri değildir de çocuk terbiyesi hususunda şayanı dikkat ehliyet sahibidir. Büyük bir zevke malik olan diğer bir B' . Rit' . elin güzelliklerine pek iyi kıymet vermek kabiliyetine maliktir. ilâ.,

“Üs.: Muh.: in vazifesi, vazifeleri tevzî ve vecibeleri tefrik etmektir. O surette ki Mah.: de vazife almış bulunan KK.: in hepsi de işgal ettikleri mevkide iktidarları dahilindeki her şeyin azamisini ve en iyisini temin edebilsin. Bununlabera ber hakikati halde bunu söylemek çok kolaydır. Fakat fi’liyyat sahasına gelince tatbik etmek pek güçtür.,”

“Mah.: haricindeki mesaiye mübalâgalı bir ehemmiyet atfetmekten iktinap edilmelidir. Evveleminde B.: lerimizi yetiştirelim ve onları iyi ve mütekâmil Mas.: yapalım. Kendi kapımızın önünü kâfi derecede temizledikten sonra diğerlerininkini de aynı surette temizleyebiliriz.,”

“İlk mesai, şahsî tekâmüle çalışmaktır. Bu sây gerek kendi şahsının, gerek KK.: ini tekâmülüne çalışmaktır. Bu suretle zinde bir kuvvet hasıl olup taşmağa başladığı zamandır ki Mah.: münzevî bulunduğu yerden çıkabilir ve kendi bucağında başladığı terbiye vezaifini nmumî hayata teşmil edebilir.,”

Karl Frans yukarıda naklettiğim kuvvet mebhasinin sonuna iki manzume ilâve etmiştir. Bunları ve tercümelerini de sevgili KK.: e arz ediyorum:

— 1 —

*Le malheur est né de la haine des hommes,
La joie est éteinte, et la haine règne
Et nous aveugle et nous rend laids et vains.
C'est l'amour seul qui guérira le monde
De la douleur qui maintenant l'inonde,
Car par l'amour renaît ce que la haine éteint.*

— 2 —

*Ne désespérez point! Les temps heureux viendront
Où le mal et la haine enfin disparaîtront;
Où les héros animés ne seront plus guerriers,
Où l'héroïsme vrai s'appellera : Aider.
En attendant ce jour, formons la chaîne, ô Frères,
Cherchons, unis et forts, les sources de lumière,
Ne désespérez point! Le jour beni viendra
Où à son taur enfin le mensonge mourra.
Déjà de notre Temple nous l'avons banni
Et nous le pourchassons sans trêve ni merci.
Aussi, je vous conjure : Espérez, travaillez!
Ehcrchez, unis et forts, toujours la vérité!*

*Tout passe et tout renaît, et la vie éternelle
Dans son rythme divin nous entraîne avec elle.
Ce qui règne aujourd'hui, demain sera néant...
Ne quittez pas des yeux le but lointain et grand.
Formons la forte chaîne autour de notre terre,
Et marchons vers l' Orient d'où naîtra la lumière.*

Tercümeleri :

1 — Felâket, insanların kininden doğmuştur. Sürur ölmüş ve kin ise yaşamaktadır. Bizi kör eder, bizi çirkin ve boş kılar, şimdi mağruku bulunduğu ıstıraptan dünyayı kurtaracak, yalnız aşıktır.,,

2 — “Hiç meysus olmayınız! Mes’ut günler gelecektir. Nihayet orada fenalık ve kin zail olacaktır. O halde sevilen kahramanlar artık muharrip olmayacak, orada hakikî bahadırılığa (yardım) denilecek. Ey KK.: bugünü beklerken ittihat zincirini teşkil edelim ve ittihattan iktisap edeceğimiz kuvvetle aydınlığın kaynaklarını arayalım.,,

“Hiç yeis getirmeyiniz! Nihayet sırası gelince yalanın öldüğü demde mukaddes gün gelecek. Zaten mabedimizden onu kovduk ve bilâ fasıla ve bilâ fütur onu kovalıyoruz. Buna binaendir ki sizden niyaz ederim. Ümit ediniz! Çalışınız! Yekvücut ve kuvvetli olarak daima hakikati arayınız!,,

“Herşey geçer ve herşey dirilir ve ebedî hayat, ilâhî ahenginde bizi kendisile beraber sürükler. Bugün hükümrân olan yarın âdem-âbâde karışacak, uzak fakat büyük olan hedefi gözden çıkarmayınız! Kürrei arzın etrafında ittihat zincirini yapalım ve Şarktan doğacak olan nur ve ziyaya doğru yürüyelim!,, Az.: KK.:im.

İsmail (Nec.:)

BÜ.: ÜS.: MUAVİNİ MEHMET ALİ HAŞMET B.:İN 25 cı YIL BAYRAMINDA İRAT ETTİĞİ HİTABE

Pek münevver, pek muktedir yüksek Üs.: larım, sevgili ve saygıdeğer KK.: im,

Millî Mas.:luğumuzun 25 inci yıl dönümü münasebetile tertip edilen bu sevinçli merasim gününde (Mas.:luğun İdeali) etrafında birkaç söz söylemeğe davet edilmiş bulunuyorum. Başta pek münevver BÜ.: Üs.: ımız olduğu halde Daimî Hey’et arkadaşlarımin bu teveccühkâr emirlerini bilhassa (birkaç söz) ile yerine getirmek teslim buyurur-

sunuz ki biraz güçtür. Çünkü Mas.: idealini tespit ve tebarüz ettirmek için Mas.:luğun mahiyetini teşrihe ve bu ideale sevkedecek olan vasıta ve yolların kısaca olsun tasrih ve tetkikine zaruret vardır.

Mas.: luk her şeyden evvel nefsinı tanımak, nefesine hâkim olmak yolu ile ferdin asilleştirilmesini ve ahlâkî şahsiyet derecesine yükselmesini, vâhasıl muhtelif ilim ve ahlâk vasıtalarından istifade ederek tekemmül etmesini istihdaf eden bir fikir ve his cereyanı olduğuna göre, Mas.: ferdinin kendi yükselişi yolunda sarfedeceği gayretleri şemerele ve meşkûr bir neticeye ulaştırmasını temin için, gözü önüne bir ideal tip koyması zaruridir. İdeal, M. Kemal Üs.: ımızın da bir hitabelerinde izah ettikleri gibi, bütün ümit ve emellerimizin, bütün arzu ve hayallerimizin hakikate inkılâp ederek canlı bir şekil aldığı bir mefkûredir. Tabiatın dünyaya saldığı insanların herbirinde *iyilik, güzellik ve doğruluktan* bir şemme vardır. İdeal Mas.: tipi *iyilik, doğruluk ve güzelliğin* en fazlasını nefsinde cemedan ve *geniş bir sevgi hasleti ile mücehhez* olan bir muhayyel insandır.. Geniş bir sevgi hasleti, ancak kendi insanlık mahiyetine kıymet veren ve bütün insanlarda kendini gören ve bulan insanda doğar. İşte bu sevgi hasletidir ki Mas.: u bütün insanlara bağlar ve böylelikle Mas.: luk ideali vucut bulur ki ritü.:lerimizde *bir mabedi emelpira* tabirile ifade bulmuş olan bu *İnsaniyet yapısını* inşa etmek demek, sevkitaîilerimize bir manevî ve ahlâkî cereyan vererek, temayüllerimizi insanî ve diğerbin itiyatlara kalbederek, bütün yaratıcı kuvvetlerimizi tam bir âhenk dahilinde, mükemmel bir sentez içinde toplayarak insaniyetin refah ve saadetine matuf bir *kültür* yaratmak demektir.

Şüphe yok ki sevginin, ümidin yaratıcı sihri gözle adım adım takip edilemez. İnsanlar arasında fertten ferde, milletten millete, dinden dine işliyen bu manevî müessir ağır fakat emin adımlarla ilerlemektedir. Gayemiz kalpten kalbe yol açarak insanları, milletleri birbirine yaklaştırarak, sevdirecek, karınlıklı haklara hürmet etmeğe, karınlıklı hataları hoşgörmeğe alıştıarak ve nihayet zihinleri ve vicdanları bağliyan taassüp zincirlerini çözerek *bir hakikî sulh ve selâmet yuvası* kurmaktır. Bugün bu gayeden henüz pek uzak olduğumuz halde inkâr olunamaz ki Mas.: luğun bu sahada gördüğü işler ölçülemeyecek kadar büyüktür.. İlmin hürriyeti, ferdin hürriyeti, her milletin kendi mukadderatına hâkim ve istiklâl sahibi olması, esir pazarlarının kalkması, insanlar arasında ırk, renk, din bakımından fark gözetmiyerek hukukan müsavi addedilmeleri, umumî müsalemet ve sulh arzuları vesaire.. yolunda atılmış olan adımlar hep Mas.: luk ruhundan ilham almıştır. Bü.: Mas.: şâiri Lessing diyor ki, Mas.: ların yaptığı işler o kadar çok ve o kadar uzağa bakar mahiyettedir

ki asırlar geçer de yine (işte onlar bunları yaptılar) demek ve temamilere sayıp dökmek kabil olamaz. Fakat muhakkak ki, dünyada görülen bütün iyi işleri yapan Mas.'luk ruhu olduğu gibi, şimdiden sonra da şahidi olmağı dilediğimiz güzel şeylere, iyi işlere çalışanlar da yine önlüklü ve önlüksüz Mas.'lar olacaktır.

KK.'im, ideal bütün emellerimizin, bütün dileklerimizin özlediği ve muhayyelemizin her türlü güzelliklerle süsliyerek irişilemez yüksekliklerin zirvesine oturttuğu bir melike olduğuna göre, ona kavuşmak için o zirveye sevkeden yolların her insanın kabiliyet ve takatine göre değişmesi tabii olduğu kadar, her milletin o ideale vasil olmak için sarfedeceği gayretlerin renk ve mahiyeti de başka başka olmak zaruridir. Biliyorsunuz ki nev'i beşerin maddî varlığını idame ettirmeğe her insan fıtraten davetli ve kabiliyetli olduğu halde, insanlığın manevî varlığı ancak mahdud insanlar tarafından yaratılır ve idame ettirilir. Tarihi Mas.'luğa tekaddüm eden devirlerde vücut bulmuş bütün insani müesseseler hep fikir güzidelinin mahsulüdür. Hakikat ve güzellik yolunun yorulmıyan bu güzidelinin kurdukları içtimai müesseseler ve dinler hep insanların refah ve saadetini temine matuf olmakla beraber pek tabii olarak tuttıkları yolun ivicacıları, yaşadıkları muhitin icap ve zaruretleri içinde bir taraflı kalmış ve onlar hakikatin yalnız bir kısım güzelliğine şahit olmuşlardır.

Güzel, zümrüdün, tabiatın her noktasına nazır bir şahikada muhtelif yolların isal ettiği bir büyük saray tesavvur buyurunuz.. Bu sarayın her cephesine sıralanmış höcrelerin harice açılmış büyük pencerelelerinden dışarıya bakıldığı vakit gözü parlatan, gönlü ferahlatan, zevk ve neşe veren bir güzellik görülür... Fakat güzellik hep bundan ibaret mi? Diğer bir cepheden içine girilen başka bir höcrenin çerçivelediği diğer bir manzara tabiatın ilâhi güzelliğinin başka bir parçasını arzeder. Fakat güzellik yine bundan da ibaret değildir. Her höcrenin nazarlara serdiği bütün bu güzelliklerin üstünde *güzelliğin bütünü* vardır ki, işte Mas.'luk insanları bu muhtelif höcrelerden dolaştırarak, parça parça güzellikleri ceste ceste tattırarak, helezonî koridorlardan, tarihi dehlizlerden geçirerek sarayın en yüksek ve açık tepesine isal etmek suretile Hüsni Âlâmın bütünlüğüne kavuşturmak istiyen bir şehrahtır: *İnsaniyet Şehrahtı*.

KK.'im, biliyorsunuz ki insaniyet mefhûmunun türlü türlü manaları vardır. Tarihe attığımız kısa bir bakışla anlıyoruz ki, muhtelif kavimler insaniyet mefhûmuna başka başka kıymetler vermişlerdir. Bir bakıma göre insaniyet medeniyetle tev'emdir. Biz Eski Yunanlıların insaniyetini geniş bir hayranlıkla temaşa ederiz. Bununla beraber orada filozof Aristonun bile tahtı vücutta gördüğü esir insanlar alım satımı vardır. Biz dinlerin de insaniyet mefkûresini

takdir eder, alkışlarız. Bununla beraber dinler insanlığın en güzel ve en tabii tarafını inkâr ile nazarları bu sevimli dünyadan çevirerek insanlığı yalnız ahiret için düşünmeğe, ahiret için çalışmağa icbar ederler... Acaba Mas.: luğun insaniyet mefkûresinin mümeyyiz vasfı nedir ? Bu, diğer insaniyet fikirlerine üstün yeni bir ideal midir ? Yoksa, Mas.: lar muhtelif fikirlerden noksan ve kusurlu olan kısımları atmak, yalnız iyi parçaları almak suretile mi insaniyet idealini kurmuşlardır ?

Yukarıda bahsettiğim sarayın muhtelif höcrelerini muhtelif felsefi telâkkilerin, muhtelif mezhep ve dinlerin melcei olarak düşünürsek, Mas.: luğun bütün bu kısım kısım güzellikleri kanakana içerek idealine vasıl olmak yolunu tuttuğu ve bu suretle insaniyet şehrahına ulaşmak istediği anlaşılır ki, bu yolculukta kendisine rehberlik eden başlıca hidayet meş'alesi, vicdan hürriyetidir.

Mas.: luğa esas nizamnamesini ilk defa olarak 1723 te hediye eden James Anderson B.: "Vezaifi Kadime,, unvanını verdiği fasılda Mas.: u ve Mas.: luğu şöyle tarif ediyor : "Bir Mas.: , Mas.: olmak haysiyetile, ahlâk kanunlarına itaat etmeğe mecburdur. Eğer sanatı etraflıca kavramış ise, o hiçbir vakit ne bir şaşkın mülhit, ne de dinsiz bir avare olabilir. Bununla beraber her ne kadar eski zamanlarda Mas.: lar bulundukları memleketlerde o memleketin veyahut o milletin dinine salık olmak ile mükellef tutulmuşlar idise de, şimdi kendilerini yalnızca bütün insanlar tarafından ittifakla kabul edilebilen ve herkesi hususî kanaatlerinde serbest bırakan bir dinle mükellef tutmak maslahata daha muvafık düşer. Yani Mas.: lardan her ne türlü mezhep ve itikatlerle birbirlerinden ayrılmış bulunursa bulunsunlar, iyi ve doğruluğa aşık, diğer tabiriyle, şerefli ve haysiyetli insanlar olmalarını istiyen bir din... Ancak bu suretledir ki Mas.: luk, bir birlik merkezi ve - birbirlerinden ebediyen uzak kalmağa mahkûm kimseler arasında - vefakâr bir dostluk teminine hadım bir vasıta olur. ,,

KK.: im, o asırların, yürekleri ürperten, insanları birbirine buğazlatan din ve siyaset kavgalarının binnetice ortaya attığı bir anlaşma ihtiyacından doğan Mas.: luğun, insan sevgisinin rehberliği altında vasıl olduğu şehrahın başında ilk Mas.: . vaznı kanunu tarafından yapılan bu tarifi tahlil edecek olursak, ortaya atılmak istenen dinin vicdan hürriyetine imandan başka birşey olmadığı meydana çıkar. Hristiyanlığın Avrupada bütün dimağları sardığı o devirlerde temamilen din kokusundan azade bir nazariyenin ortaya konmasına tabiatile imkân bulunamazdı.

Hakikî yol vicdan hürriyeti meş'alesinin aydınlatacağı şehrah olduğu halde, bu dinî kokunun her memleket insanlarının teessür ve tehassüs kabiliyetlerine göre bugün bile Mas.: luklarına yayılarak

hâtta yer yer irtica ve kerahete kadar vardığına maatteessüf şahit oluyoruz. İşte Andersonun bu kaynağından muhtelif Ri.'ler ve betahsis üç nazariye doğuyor:

1—Mademki Andersondan, daha doğrusu 1717 den evvel Mas.'. lar yaşadıkları memleketlerin, mensup oldukları milletlerin diniyle amel ederler imiş, şu halde eski Mas.'. ların isrine uyarak her mahalli Mas.'. lüğün, o mahallin diniyle mükellef tutulması lâzımdır... Bu nazariye İskandinavada, Danimarkada ve kısmen Almanyada tatbik sahası bularak Mas.'. luğa yalnız mahallî din olan hiristiyanlığa mensup olanların kabulüne müntehi olmuştur ki, irticaîdir.

2 — Andersonun Mas.'. luk için ileri sürdüğü din, bir nevi akıl ve muhakeme dini olan Deizmdir. Bu Deizm ekseriya Theizm ile karıştırılır. “Deist bir Allaha inanır. Theist ise bir yaşayan Allah kabul eder,, Kantın bu tarifinden ikisi arasındaki fark aşikâr surette tebarüz eder. Filhakika Theizm, emir ve irade edince vücut bulmuş olan Kâinatı mucizevî ve keyfî iradeleriyle idare ve idame eden müşahhas ve yaşayan bir manevî yarlık tanır. Deizm dahi bir Allahın mevcudiyetini kabul eder; fakat onun Kâinat hadisatı üzerinde her an mucizevî müdahalede bulunduğunu reddeder. Bu mezhebe göre Allah, Kâinat ile beraber onun nizam ve kanunlarını dahi yaratmıştır ki, bu kanunlar ile Âlem noksanlarını kendi kendine tamamlayarak tekemmüle doğru ilerlemektedir. Deizme nazaran Allahın iradesi tabiatın bir nizam ve intizama tabi olarak yürümesinde tecelli eder. Bununla beraber Deizm hiristiyanlığın düşmanı da değildir. Onun kabul etmediği cihet tabiatın haricinde mevcut akıl ve mantıkla telif kabul etmiyen mucizevî tecelliyattır... Bu mezhebe göre din insanları yalnız cennete ve halâsa götüren bir amel değil, ahlâkî hayata sevkeden bir rehber, bir mürşit olmalıdır.

Bu nazariyeyi Mas.'. luğa mal edenler Andersonun müphem Allahına hem dindarlığı okşıyacak, hem de bütün insanlığı tatmin edecek bir mahiyet vermişlerdir ki, hemen bütün diğer Mas.'. luklar bunu benimsemişler ve bir tek Allaha iman eden her insanı, diğer şeraiti haiz olmak şartıyla, içlerine almak yolunu tutmuşlardır.

3 — Yine Andersonun tarifinin “Herkesi hususî kanaatlerinde serbest bırakan bir din,, fıkrasından ilham alarak ortaya atılan üçüncü nazariye, vicdan hürriyetini ve dolayisiyle toleransı rehber ittihaz eder. Grande Loge de France'ın büyük kâtiplerinden biri olan 33 lu Amédée Dunet B.'. 18 - 10 - 1932 de Ordre Ecossais'nin bayramı münasebetiyle irat ettiği bir nutukta bu cihete temas ederek diyor ki : Biz kendi büyük locamız Grande Loge de France'ın kanunlarına bakalım : “Her hususta bir ahenk teminini istihdaf eden Mas.'. lar, aralarında ruhları ayıran her şeyden sakınırlar ve yalnız gönülleri birleştiren şeyleri telkin ederler. Onlar gerek

felsefî ve dinî, gerek içtimâî ve siyasi bütün sahalarda tebarüz eden şahsî kanaat ve mütalâalara karşı en geniş mikyasta tesamüh ile mukabele ederler.,,

KK.: im, bütün bu nazariyeleri saymaktan maksadım bunların taraftarlarının bir cihetten Andersonun esasatından ilham alırken diğer taraftan Mas.: luklarına kendi memleketlerine has, kendi muhitlerinde tekevvün eden içtimâî zaruretlere uygun bir hususiyet vermek istediklerini tebarüz ettirmektir. Bu üç nazariyeden Allah yerine Hazreti İsayı ikame eden birincisi merduttur. Ve hiç şüphe yok ki şimal memleketlerinin kırallarına aynı zamanda bir de dinî riyaset, bir nevi papalık temini maksadiyle ortaya atılmıştır [1]. İkinci ve üçüncü nazariyenin aralarında telif kabul etmiyen ciheti hemen yok gibidir.. Esasen bu iki nazariyeye taraftar olanlar Allah tabiri yerine (yaratıcı bir prensip) tabirini ikame ederek herkesin dilediği şekilde izah ve tefsir edebileceği (Kâ.: U.: Mi.: rı) formülü etrafında toplanmışlardır. Bununla beraber lâik bir cumhuriyet olan Fransada yaşayan Mas.: lar, koyu Katolik olan Fransız halkının taassubu karşısında, hattâ ikinci nazariyeye bile temayülde bir tehlike gördüklerinin Grand Orient de France'ın himayesi altında toplananlar bundan takriben elli yedi sene evvel Kâ.: U.: Mi.: rı formülünü de, bir nevi doğma tesis edebileceğini ileri sürerek, nizamlarından kaldırılmışlardır. Fakat bu, hattâ koyu mütedeyyin olan bir insanın bile kendi localarına âza kaydedilmesine mani teşkil etmez.

Filhakika, Mas.: luk bir camianın kültür hayatını işliyen yaratıcı bir sanat olduğuna göre, yaşadığı memleketin hususiyet ve renginden nasibedar olmak lâzım ve vaciptir. Diyoruz ki, Mas.: luk insaniyetin tekemmül ve tahakkuku için çalışan ve vicdanları ne din doğmaları, ne de dinsizlik doktrinleri ile bağlamıyan yegâne alemşümül bir müessesedir. Fakat bütün milletlerin fikri kültürleri başka başka renklerde olduğu gibi, Mas.: luğun da insaniyetin hizmetine matuf gayretleri başka başka olmak gerektir. Bunun içindir ki, bütün Mas.: lar her şeyden evvel millidir. Bu yüksek sanat yani Mas.: luk müntesiplerini renksiz bir beynelmilelciliğe değil, bilâkis milli camianın itilâsına matuf fedakârane mesaiye davet eder. “Vatan aşkı onun işi gücü, dünya vatandaşlığı onun düşüncesidir.,, Her Mas.: nun vazife ve emeli Mas.: ların en büyük filozofu Fihtenin bu vecizesinde mündemiçtir.

Sözü bu noktaya intikal ettirince KK.: im, hepinizden bir sualin yükseldiğini görüyorum : Türk Mas.: luğu nasıl bir Mas.: luktur ve gayesi nedir ?

[1] İskandinavada, kıralların daima Bü.: Üs.: olmaları teamül halindedir.

KK. im, hepiniz biliyorsunuz ki Mas. luk sevgili memleketimize hürriyet tohumlarını ekmek için Avrupalılar tarafından sokulmuştur. Her fikir hâmlesine, her medeniyet eserine bağrını ve kafasını açan Türk, Mas. luğun tesamüh umdesinden istifadeler ederek, vicdan hürriyetini kendine meş'ale ittihaz etliyerek bugün - henüz tamamilen tahakkuk etmemiş ise de - bir düşünen, bir hisseden, velhasıl bir olmak istiyen ve birlik için çalışan bir camia yaratmak hususunda memleketimizin muhtaç olduğu en mühim rolü oynamakta ve dünyanın hiç bir yerinde şahidi olmayacağınız bir vatandaşlar kardeşliği yaratmaktadır. 25 senedenberi yapılan işlerin hülâsasını biraz evvel Bû. Kâtip Muhiddin Celâl K. imizin lisanından dinlediğimiz zaman, mesleğimizin *Yüksek Yapıya* taşıdığı harç malzemesinin yekûnu karşısında hayranlık ve minnettarlık duymamak kabil değildir. 25 senedir mübeccel müessesemizin, sevgili memleketimizde zihinlerin inkişafı, vicdanların tenviri, akidelerin hoşgörme umdesinde takribi hususunda gördüğü hizmetler Lessing'in dediğı gibi kolay kolay sayılıp gösterilmez. Zaman zaman şarkında ve sütunlarında en yüksek idare ve ilim adamlarımızın nasip alıp feyiz verdiği bu yüksek müessesenin zihinlere akıttığı ilhamın, akıllara sunduğı nurun haricî âlemde yarattığı temiz ışıık başka memleketlerde 250 senedenberi çalışılarak hâlâ temamiyle vasıl olunmıyacak kadar azametli ve şaşıaalıdır. 25 senelik Türk Mas. luğı bugün Papa cenaplarının tesir ve entrikaları altında kara ve katı bir taassuba doğru geri sürüklenen Garp âleminin gözlerini kamaştıracak kadar aydınlıklar yaratmıştır. Adam oğullarını birbirine düşüren, şuur ve vicdanlara kelepçe vuran *dinî doğmacılığın kâselis bekçiliklerini* kökünden koparıp atan ve bizi düşünüş ve inanış tarzlarımızda geniş ve sonsuz bir hürriyete kavuşturan (lâik zihniyet) benim görüşüme göre Mas. luğun bir evlâdıdır. Son on beş senedenberi Garbın kara bulutlu soğuk iklimlerinde papas kin ve garazına kurban olmak tehlikesine düşen Mas. luk, insanlığın bu güzel yavrusu, *Büyük Türkün*, yarattığı güneşli ve feyizli Cümhuriyet topraklarında canlandı ve gürbüzleşti, KK. im.

Türk Mas. luğunun millî kültüre ahdü peyman günü demek olan bu yıl dönümünde, bu yavruyu elinden tutup yürüten ve yükselten o büyük önlüklü ve önlüksüz Türkiye Mas. larını sayğı ve minnetle selâmlar, naçiz hitabeme çok kıymetli Fuat Hulûsi üstadımızın idealimizi telhis eden şu ölçülü sözleriyle nihayet vermeme müsaadenizi dilerim :

*«Hep tahavvülde bu Âlem, ezeli fatıra bu,
(Meşrikımdan) bana mülhem ebedi hatıra bu,*

*Seyri fikrin bu bakımdan halezonî görünür
Tırmanır gâhice yükseklerle, gâhi sürünür
Kausi gittikçe fakat öyle genişler, yayılır,
ki bizimçin bu tekâmül de terakki sayılır.*

*Meddü cezrinde muhabbetiir olan bizçe hedef,
İsteriz yeryüzü olsun o güzel dürre sade.*

*Yükselip aileden millete, milletten ona
Sevgi insanlığı alsın, dileriz kollarına.*

*Sevgi irfanla olur. biz buna iman ederiz:
Hür düşünmekle bulur yol kişi irfana deriz.
Hür düşünmek ve biraderce sevişmek ne güzel !
Ne'v'i insana yaraşmaz mı bu düsturu ezel ?*

*Hür düşünmek ve sevişmek, bu Mas.: umdesidir
Öyle bir umde ki mefkûremizin zübdesidir.
Böyle insanca kucaklaşsa bütün ne'v'i beşer
Yeryüzünden silinir ebediyen zulm ile şer.*

*İşte bunlar geliyor yadıma ancak sizden;
Böyle baş ayırlamaz sevdiği müşfik dizden.
Yirmi beş yıl geceler günlere olmuşsa beşik,
Başların göklere yükseldiği yerdir bu eşik.*

*Duyduk ahengini biz sevgide lâhut elinin
Çınlasın sakfı bu nağmeyle «her Türk Mahfilinin».*

25. Cİ YIL GECESİ FAHRETTİN KERİM B. İN ZİYAFETTE İRAT ETTİKLERİ HİTABE

Aziz Üs.: larım ve aziz KK.: im!

Yirmi beşinci yıl dönümünüz kutlu olsun; Büyük Daimî Hey'etin merasim programında sofrada söz söylemek vazifesi bana verildi. Biraz evvel büyük idealimiz etrafında çok belîğ ve derin hitabeler dinledik. Gelmiş ve geçmiş garp mütefekkirlerinin felsefi vecizelerini selâhiyettar hatipler mısraı berceste halinde bize sundular. Şimdi söz sırası bana gelince söyleyeceğim sözü düşünmedim değil, çünkü merasimde Hey'eti Daime namına söylenecek sözleri Mehmet Ali

Haşmet B.'le taksim etmiştik; işin en mühim kısmını derleyip toplayan aziz kardeşim cidden haşmetli bir hitabe hazırlıyarak arkadaşının işini kolaylaştırmıştır. Kendisine teşekkürü borç bilirim; hem sofrada güzel ve tatlı yemek yerken sizin fikirlerinizi çalıştırmayı doğru bulmıyorum. Belki hazım fiilini teşviş eder. Ben yalnız hisse hitap edeceğim, hem bana söylemeden evvel yazıp vermekliğim teklif edildi; Broşürde neşredilecekmiş! Benim itiyadım yazmadan söylemektir. İşte K.K.' im; şu dakikada sizinle karşı karşı imişiz gibi düşündüklerimi sessizce kalem ve kâğıdın değişmez ve zamanla uçmaz sahifelerine tevdi ediyorum. Fakat sofrada söylerken değişirse kusura bakmayınız.

Az.: K.K.: im! aynı yolda yürüyüp, aynı hisle mütehassis olan insanlar için toplu tezahürlerin çok büyük ve psikolojik kıymeti vardır. Ma'şeri vicdana hitap için bu bayramlardan daha uygun ve münasip zaman olmaz. Mas.: luk tarihini pek kıymetli müdakkikimiz Muhittin Celâl K.' den dinledikten sonra yirmi beş yıllık hayatımız şöyle gözüm önünde canlandı.

Mas.: luk doğarken biraz güç doğmuş, buna bizim dilde usretivelâde derler. Tam tesis Hey'eti Umumiyesi toplanırken yeni bir Mah.: yaratılarak ilâve edilmeseymiş yedi uzuvdan biri eksik çıkmış, şükür o Sa.: Âz.:a ki bizi sakat olarak dünyaya getirmemiş!

Biliyorsunuz ki K.K.: im, çocukluk devrini de hekimler süt zamanı ve süttten kesildikten sonra diye ayırırlar. Burada hoş görünüz, Mas.: luğa henüz Hemşirelerimiz karışmadığı için süt annelik vazifesini sembol olarak kullanıyorum: Bizim Mas.: lar prens Aziz Paşa B.'imiz gibi aristokrat bir B.'in sütile beslenmiş! Fakat bu çok sürmemiş; Talât Paşa gibi aslen ve neslen demokrat bir B.: koşmuş; bu vatan çocuğunu bağrına basmış!... Hürriyet muhipleri Şarkın saf Ziyası altında Vefa ile çocuğu büyütmüşlerdir. Bu suretle ilk çocukluk çağını geçiren Türk Mas.: luğu tam büluğ yaşına geldiği zaman annesinin hastalanmasile karşılaştı. Büluğ yaşı buhran yaşıdır. Bu buhrandan Türk Mas.: luğu da vareste kalmadı. Bu esnada İzmirde Güneş doğdu. İçten dıştan bünyesini yıkmak isteyen tufeyliler bu ziya karşısında söndüler. Aydınlik kaim oldu.. Selâmete çıkıldı. Necata kavuşuldu. Murada ermek için Sebat ve metanetle çalışmaya başlandı. Karanlık gecenin akibinde millî semamızda parlayan Cümhuriyet Yıldızı ve diğer yıldızlar bütün memleketi ısıtan İnkılâp güneşi ve onun ışığı ve Özkardeş sevgisi içerisinde Nilüfer çiçekleri, olmuş Nar meyvaları arasında bugün Türk Mas.: luğu delikanlı yaşına girmiş bulunuyor. Fakat Mas.: luğun seneleri öyle tabii rakkamlarla hesap edilmez, çünkü zenciri uhuvvet halinde tevali eden halkaların yaşı tarihin derinliklerinde nihayet azamî namütenahidedir.

Binaenaleyh insanlıkla birlikte yürüyen ve zamanın ihtiyaçlarına,

icâplarına göre tekemmül ederek inkişaf eden bu müessesenin memleketimizdeki yirmi beş yılını ikmal etmesi iftiharla tes'it edilecek hadisedir. Bülüğ buhranını geçirerek delikanlılık yaşına giren müessesemizin uzvîyetinde birkaç defa tehlikeli çıbanlar zuhûr etmiş, fakat bütün bu mihraklar kanımızı zehirlemeden kuvvetli nişterlerle sökülüp atılmıştır. Hayatımızın her çağında psikolojinin hususî tezahürleri vardır. Ve bu tabîî tezahürler hoşgörülür. Fakat bunun bir hududu vardır. Muayyen bir yaştan sonra olgunluk devresi girince artık o kusurlar hoşgörülmez. Binaenaleyh bizde hemen olgunlaşma ve oturaklaşma çağına girmek üzereyiz, kendimize biraz daha dikkatli çeki düzen vermek ve bu arada hâlâ huysuzluk etmek isteyenler görülürse onları aramızdan bilâ merhamet uzaklaştırmaya mecburuz. Mas.'luk gibi binlerce yılın damgasını taşıyan ve sırf ananelerine olan bağlılığı dolayısıyla çalışmasına hususî şekiller veren müessese hiç şüphesiz daima beşerin tecessüs hissini gıcıkla. Binaenaleyh aramıza sırf bu maksatla girenler veyahut bu müessesenin nüfuz ve kudretinden, BB.' arasındaki tesanütten istifade ederek kendi hususî dalaverelerini çevirmek için gönye ve pergeli alet etmek isteyenler daima bulunabilir ve bütün dünya üzerinde bu gibi tüfeyliler Mas.'luğa hücumu davet etmektedir. Bu tipler pek çabuk sırtırlar; lüzumlu lüzumsuz yerlerde işaretimizi kullanarak müraiyane bir tavır ve eda ile sokulan menfaat simsarlarına karşı çok müteyakkız bulunmalıyız.

Umumî harpten sonra dünyada Mas.'luğa karşı umumî bir hoşnutsuzluk hâkimdir. Bu müesseseyi kapitalist zümrenin aleti gibi göstermek istiyorlar; fikir ve beden işini ilk tekris toplantısında tes'it eden Mas.'lukta sınıf, derece, imtiyaz yoktur. Buradaki dereceler aristokrasiyi temsil etmez; onlar insanın kemal yolundaki nefsi mürakabelerinin birer merhalesidir. Mas.'luk nefsi murakaba ve kendini bilme teemmülünü felsefî görüşlerle tahkim eder. Bundan dolayı bu derecelerin kıymeti vardır. Yoksa onları bir aristokrasi remzi olarak kabul etmek hatadır. Yalnız bu derecelerdeki süzgeçlerin çok sıkı olmasını istemek hakkımızdır. Dünyada felsefî görüş, felsefî düşünüş herkesin kârı değildir. İnsanların bir kısmı teknik, bir kısmı tefekkür kabiliyetleriyle temeyyüz eder. Herkes maarif şurasına, herkes akademiye aza olamaz; fakat herkes olamıyor diye fitrat ve istidadın icabı olan bu mevkileri kaldırmak doğru değildir ve onlara hürmet lâzımdır. Türk Mas.'luğu sinesinde maddeten çok zengin KK.'imiz vardır, fakat hemen büyük ekseriyet fikir amelesinden mûrekkeptir. Mas.'luk; "imtiyazsız, sınıfsız kaynamış bir kitleyiz," diyen Cümhuriyet rejiminin en hayırlı müessesesidir. Beşerin şuur derinliklerinden tahteşşuur ve gayri şuuruna kadar kemal telkin eden bir cemiyeti yikan ihtiraslara karşı en büyük gem olan bu

teşekkülü düşmanlarımız vatansız ve milliyetsiz olarak Türk gençliğine tanıtmak isiyorlar. Bugüne kadar sinesinde en büyük Türk vatanperverlerini, en büyük Türk milliyetperverlerini yetiştiren Türk Mas. luğu düşmanlarının bu tarzdaki hücumlarının sebeplerini araştırmalı ve B. . Üs. . ın hitabesinde çok açık olarak tasrih ettiği üzere bütün KK. . mizin büyük mefkûre uğrunda tek bir kalp ve tek bir vicdan olarak çalışmasına mani olan amilleri ortadan kaldırmalıyız. Burada herkesin benliğine, akidesine, milliyetine hürmet etmek, musamaha eylemek esastır. Fakat işte bu hürmet esası dahilinde ve müessese-mizin yüksek menafiini düşünerek sıkı bir kaynaşmaya ihtiyacımız olduğunu göz önünde tutmalıyız.

Hangi ismi taşırsa taşısin, insan kendi mayasını teşkil eden doğup büyüdüğü vatana karşı orada oturduğu halde yabancılık gösterecek olursa o kâmil Mas. . sayılamaz. Kaynaşmanın en büyük remzi vatanın dilile konuşmak, dilek birliği vücade getirmektedir. Mas. . lar beşerî Birlik ve Uhuvvet için çalışıyor diyoruz; bu büyük gayeye ulaşmak için evvelâ şu aziz toprakta yaşayan insanlar birbirlerini çok sevmeli ve bir tek ruh halinde düşünmelidirler. Hele şu kubbe altında fikir, vicdan hürriyeti içerisinde birbirine üç K. . lik pusesile bağlı olanlar arasında bu kaynaşma her yerden ve her müesseseden evvel doğmalıdır. O vakit Türk vatani ve Türk milleti bu müessese ile iftihar eder ve buraya başka bir fert yan gözle bakamaz.

Türkiye Cümhuriyetinin bugünkü prensibi içte ve dışta sulhtür. Türk Mas. . luğu da içte ve dışta sevgi ve kaynaşma düsturunu ortaya atmaktadır.

Aziz KK. . im; görüyorsunuz, bütün dertlerimize açık olarak temas etmekten çekinmiyorum. İctimaî sahadaki çalışmalarımızı teksif mecburiyetindeyiz. Sigorta sandığımız daha kuvvetlendirilmeli. Dul kadın evlatlarının çocuklarının göz yaşları daha müşfik bir surette silinmelidir. Yardım sandığımız yoksul ve yorgun Mas. . lar için bir Dinlenme yurdu vücade getirmeli. B. . lerimizin idaresindeki mektepler daha kuvvetlenerek orada bizim çocuklarımızın sayısı artırılmalıdır.

Şimdi bir tarz daha aklıma geldi. Mas. . lar için diyorlar ki : bir Mas. . yalnız Mas. . a yardım eder, Mas. . olmaları ihmal eder. KK. . im, tabii ruhiyatın ilk vasfı evvelâ nefsiatı bilmek ve nefsiatı sevmektir. Kendisini bilmiyen ve kendisini sevmiyen adam başkasına yar olamaz. Fakat nefsi sevmek egoizm derecesine gelirse marazîdir, digergâmlık beşerî hasletlerin en yükseklerinden biridir. Mas. . kendisini bilir; kendini sever, ailesini, kardeşlerini sever;

bütün memlekette yaşayan vatandaşlarını sever; daha ileri giderek dünya üzerinde yaşayan insan oğlunu sever; o halde bu ittiham çürüktür.

İşte KK.: im, görüyorsunuz ki yürüdüğümüz mukaddes yolun ilk merhalesinde ne yaptık diye durduğumuz zaman bir çok şeyler yapmışız; fakat bu bize kâfi değildir; daha bir çok şeyler yapacağız; bunun için tek bir şart vardır: burada, evvelâ hayatta daima Mas.: gibi düşünmek. İşte en büyük dilek, en büyük kuvvet !... [*]

6 9 EYLÜL 1934 TARİHLERİNDE LÜXEMBURKTA

Toplanan A.: M.: I.: Konvanı Hakkında Muhtasar Rapor

Konvanın inikadına ve yeni intihaba kadar İcra Komitesi Reisliği uhdesinde bulunan Raşit B.: , o Eylül perşembe günü toplanan komiteye riyaset etmiştir. Orada cari işler tetkik ve intaç edilmiştir. Artık vazifesinin hitamına mebni yeni komiteye hangi Obediyansların intihab olunmasının ertesi günü inikat edecek Konvanda konvan reisi tarafından Umumî Heyete tavsiye olunmasına karar verilmiş ve bu meyanda Türkiyenin mevkiinde bırakılması ve Viyana Bü.: Mah.: .inin yerine Çekoslovakya Bü.: Mah.: .inin ithal olunması tensip edilmiştir. Bü.: Üs.: Muhiddin Osman B.: trenin teehhuru şüzünden zamanında Lüksemburg'a gelememiş olduğundan işbu komite içtimasında bulunamamış ve gelebileceği saati Strasburg'tan çektiği bir telgraf ile bildirmiştir. Bü.: Üs.: ımız Lüksemburg Bü.: Üs.: .inin vekili mahsusı tarafından garda istikbal olunarak komite ile birlikte yemeğe davet edilmiştir. O vakit mumaileyhin komite reisi Raşid B.: e tevdi ettiği bir levhada Obediyansımızın İcra Komitesi âzalığından istinkâf edilmesi ve yerimize İsviçre Bü.: Mah.: .inin teklif olunması tebliğ olunmuş ise de, komite öğleden sonra içtima etmemek üzere sabahleyin son içtimasını akdetmiş olup vazife ve salâhiyeti artık hitam bulmuş olduğundan komitede levhamız muhteviyatına göre müzakere icrası kabil olamamıştır. (?!)

Ertesi gün (7-9-1934) sabahı Konvan, Lüksemburg' Mah.: Keb.: i içtima salonunda 24 Obediyansın mümessillerini muhtevi olarak toplandı.

İptida Raşid B.: , A.: M.: I.: İcra komitesi Reisi sıfatile Konvanı usulü dairesinde açtı ve hemen ruznamenin birinci maddesi olan Büronun intihabına başlandı. Umumî arzuyu yerine getiren intihapta Lüksemburg Bü.: Mah.: Bü.: Üs.: Doubeufeld B.: Konvanı Reisi Türkiye Bü.: Meş.: Bü.: Üs.: ve Hey'eti murahasamız Reisi

[*] 25 inci Yıldönümü broşüründe çıkan bu ve bundan evvelki hitabe KK.: in, ısrarlı istekleri üzerine (Büyük Şark) a da kondu.

Muhiddin Osman B. Birinci Reis vekili ve Fransa B. Mah. B. Üs. 1 Doignon B. ikinci Reis vekili seçilerek yerlerine is'at edilmişlerdir. Raşid B., komite namına bir nutuk irad ederek Konvan mesaisine muvaffakiyetler temennisinde bulunmuş ve heyeti Murahhasamız reisi Muhiddin Osman B. de hakkımızda gösterilen hüsnü kabulden ve birinci reis vekilliğine intihabından dolayı Türkiye B. Meş. 1 namına Konvan BB. ine teşekkür eylemiştir.

Ruznamenin ikinci maddesine geçilerek:

A — İdare raporu okunmuş ve kabul edilmiştir.

B) Mali rapor ve.

C) Hesapların tetkiki keyfiyetlerine geçerek bu cihetin tetkiki geçen mayıs celsesinde icra komiyetesi tarafından Çenevre'de bulunan ve Fransız B. Meş. ına mensup olan bir Muh. Mah. e havale edilmiş olduğu beyan edilerek henüz bu tetkikin neticesinin alınmadığı anlaşılmış olmakla ibrah keyfiyeti sonraya bırakılmak üzere işbu kaydı ihtirazi ile raporlar tasvip edilmiştir.

Ruznamenin 3 üncü maddesindeki: Konvan nizamnamei dahilisi evvelce takarrür etmiş olan şekilde aynen kabul edilmiştir.

Madde 4 — A. M. I. ye yeni âza kabulü:

1) Mexika vadisindeki Mexsiko B. Mah. i ,

2) Monteviedo'daki Uruguay B. Mah. i ittifakla intihap edilmişlerdir.

Madde 5 — Mutasavver bazı namzetliklerin kabulü talik olundu. Bu meyanda Romanya'nın da namzetliğinin tetkiki keyfiyeti tehir edili.

Madde 6 — Nizamatı esasiyeye ilâve edilecek fıkralar tadil ve muvakkat talimat şeklinde kabul olundu. Mezkûr fıkra şudur: Madde 6 mükerrer'e ilâve: (6 ıncı maddede yapılan tavsiyeler müstafi B. lerle; ihraç veya tardedilmişlere ve reddedilmiş yabancılara da şamildir).

Madde 7 — İnhilâl etmiş veya uykuya konmuş bir Obediyansın hükümlerinin diğer birinin vekâletine tevdi meselesi merbut muaddel projenin 5 maddesile tesbit ve kabul edilmiştir.

Madde 8 — Bilocümle Obediyanslara evvelce arzedilmiş olan etüd mevzuu hakkında Konvan âzasından F. Van der Linden B. in projesi bazı tadilat ile kabul edilmiştir.

Madde 9 — A. M. I. lehinde yapılacak propağanda hakkında Belçika B. Mah. i sabık Üs. Âz. 1 çok kıymetli Engel B. in raporu bazı tadilat ile kabul edilmiş olup mezkûr rapor B. Kâ. lik tarafından gönderilecektir.

Madde 10 — Mesaili maliyede de hisse-i iştiraklerini gönderemeyen bazı Obediyanslar hakkında tedbir ittihazı meselesi mevzuubahis olacak iken bütün Obediyansların hüsnü niyet göstermiş olmalarına ragmen para ihracı hususunda mevcut beynelmilel tekayyüdât

ve müşkülât nazarı itibare alınarak bu bapta bir karar ittihazından sarfınazar edilmiştir. Müteakiben A. M. I. nin 1935 - 36 bütçesi B. Kitabet tarafından okunarak aynen kabul edildi.

Madde 11 — Komite Ekzekütif intihabı:

Bu meslenin müzakeresinde Muhiddin Osman B. , söz alarak Heyeti Daimede müttehaız bir karar neticesi verilmiş olan talimata müsteniden B. Meş. ımızın bu devrede İcra Komitesi âzası kalmak istemediğini ve yerimize Alpina B. Mah. ini 1932 İstanbul Konvanında bize göstermiş olduğu cemileye mukabeleten mezkûr Muh. B. Mah. in intihap edilmesini teklif eder. Bunun üzerine söz alan Fransa B. Meş. ı Konsey Reisi Groussier B. bize karşı çok hürmetkârane beyanatta bulunarak Türkiyenin Komitede ipka edilmesini müdafaa etmekle Heyeti Umumiye de buna karar vermiştir. Türkiyenin İcra Komitesi âzalığını ve bilhassa reisliğini iki sene müddetle ifa ettikten sonra, umumî arzu hilâfına olarak çekilmekte ısrar etmesinin Konvan üzerinde nahoş bir tesir ifa edeceği teemmül olunarak bizzarûr ve muktezayı nezaket olarak istinkâfımızda ısrar edilmemiştir.

Yeni İcra Komitesi âzalığından çekilen Viyana B. Mah. i yerine esaleten Çekoslovakya B. Mah. i ve ondan inhilâl eden âza muavinliğine de Lüksemburg B. Locası intihap edilmiştir. Viyana B. Mah. inin çekilmesiyle onun muavinliğinde bulunan Bulgaristan B. Mah. inin hangi Obediyansa ilhak edileceği hakkında henüz bir karar ittihaz edilmemiştir.

Konvan ruznamesinin 12 inci maddesi — Gelecek Konvanın mahal ve tarihi icrasına müteallik olmakla bu hususlar müzakere edilerek 1936 da ve Pragda toplanılması takarrûr etmiştir.

Madde 13 — Muhtelif teklifler sırasında yine Heyeti Murahhasamız Reisi Muhiddin Osman B. Söz alarak, Heyeti Daima mukarerratına tevfikân Türkiyenin İcra Komitesi içtimalarının seyrek toplanmasına, buna mukabil bir çok Obediyanslar Murahhaslarının sık sık bir araya gelebilmelerini temin için Konvanın her yıl toplanmasının tahtı karara alınmasını teklif etmiştir. Konvanlara yapılacak tekliflerin en az altı ay evvel yapılması icap ettiğinden işbu teklifimiz gelecek Konvanda ruznameye alınmak üzere nazarı itibare alınmıştır.

Belçikanın sabık B. Üs. larından Magnette B. , Mas. ların ve A. M. I. nin esaslı bazı vazifelerine ve mesleğimizin bazı memleketlerde geçirmekte olduğu buhranlara ve bilhassa Mas. ların mensub bulundukları memleketlere diğer vatandaşlarından çok fazla merbut bulunduklarını ve vatanlarını son derece seven ve icabında müdafaasına hasrı nefsededen namuskâr insanlar olduklarının bir defa daha ilân edlmesi icap ettiğine mütedair kısa fakat canlı bir nutuk irat etmiş olmakla hafif tadelât ile kabul edilen

mumaileyh B.'in beyanatının alkışlar ile kabul edilerek bilcümle Obediyanslara ve A.' M.' I.' ye dahil olmayanlara da tamimi takarrür etmiştir. Nihayet evvelce de tekarrür etmiş olduğu üzere Konvan işlerini 9 eylül öğleden evvel bitirmiştir.

Müteakiben yeni İcra Komitesi içtima ederek Konvanda esaleten Komite âzalıḡına alınan Çekoslovakya B.'. Üs.'. Muavini Constant Pierre B.'. Reisliğe reçildi. Raşid B.'imiz de İstişarî Komite âzalıḡına intihab edilmiştir. İşbu İcra Komitesi içtimasına da nihayet verildikten sonra Lüksemburḡ B.'. Mah.'.i tarafından verilen bir veda öğle yemeğine davet edildi. Orada Raşid B.', Lüksemburḡ B.'. Mah.'.i Reisi ve Konvan Reisi Daubenfeld B.'in nutkundan sonra Komite namına ve Muhiddin Osman B.' de Türkiye B.'. Meş.'.ı namına teşekkürü mutazammın nutuklar söylemişlerdir.

İmzalar:

Raşid

Muhiddin Osman

KARDEŞLERE İTHAF

Sebat Mah. Muh. inin 20 inci Yıl Dönümü
Münasebetiyle

*Bir gizli şafaktan alarak nuru - hayatı
Doḡduk, güneş olduk ta daḡıttık zulûmatı;
Bir hamlede hep nuru ziya sardı cihâtı;
Bir ülkü edindik bu gazâmızda sebâtı;
Artık bu gazâdır bize bir membaı - iymân;
Haktır bize ma'bût, hukikat bize cânan...*

*Bir Sâ.'i - âzam yücelir zaviyemizde;
İymân ile mefkûre yaşar nâsiyemizde;
İttikçe sebat azm ile biz dâiyemizde
Bir asrı kucaklar yürürüz saniyemizde...
Bir bürce - fazilet bu, bu bir mâbedi - irfan;
Haktır bize ma'bût, hakikat bize cânan...*

*Mefkûre bize Sâ.'i - âzam gibi tektir,
Bir gün ona varmak bize en. kutlu dilektir;
Mefkûremiz uğrunda gazâmız bilerektir;
Düşsün başımız, nâsiyemiz düşmiyecektir;
Haksızlığa her yerde biziz eyliyen isyan;
Haktır bize ma'bût, hakikat bize cânan...*

*Bizler Ma.'. uz, her medenî hamle bizimdir;
İnsanlığı rikkatle saran hâle bizimdir;
A'sârı aşan şehperü seyyale bizimdir;
Âtiye uzanmış yücelen şule bizimdir;
Bir nuru ziya membaıdır işte bu eyvân;
Haktır bize ma'bût, hakikat bize cânan...*

*Bizler Ma'. uz, ayla güneş meş'alemizdir;
Kutsiyeti - vicdan, o bizim meşgalemizdir;
Âlemde uhuvvet ve sulûh mes'elemizdir;
İnsanlık ezeldenberi tek âilemizdir;
Bir takı - tefekkür bu, bu bir me'meni - vicdan
Haktır bize ma'bût, hakikat bize cânan...*

*Mefkûre bize ilm ile hürriyet ezelden;
Ulviyyeti - vicdan, bize bir âyet ezelden;
Vidanda o var, haizi kutsiyyet ezelden
Tek felsefe, tek umde ve tek rayet ezelden
Bir namütenahi, ebedî sanii - zîşan;
Haktır bize ma'bût, hakikat bize cânan...*

*Bizdik eden insanlara insanlığı talim;
Hürriyeti bizdik kılan âlemlere tamim;
Hürriyet, adâlet ve uhuvvet: bu ekanim
Bir nurlu müselles ki biz ettik onu tersim!
Bir felsefe mihrabı bu, bir rahlei iymân;
Haktır bize ma'bût, hakikat bize cânan...*

*Mefkûremiz eyler bütün eskâra tefevvuk,
Zira ediyor akl ile vicdâra tetatuk;
Cemiyetin iymânına ettikçe tevafuk;
Tedric ile mutlak edecektir o tahakkuk;
Rüyayı - kemalâta bu bir sahai - imkân;
Haktır bize ma'bût, hakikat bize cânan...*

*Fecr aşkı, sabah aşkı yer etmiş içimizde,
Yüzlerce asırdır ararız nuru her izde;
Bir gün gelir elbet dağılır işte şu sis te
Elbet ereriz, arşa kadar yükseliriz de;
Sürmez ebediyyen bu tahassür ve bu hicrân;
Haktır bize ma'bût, hakikat bize cânan...*

*Bir nur imiş en eski Ma'. , zulmeti yarmış,
Aşmış bütün âfakı da yıldızları sarmış,
Bir hayrû kemal âleminin fecrine varmış,
Tan yerleri hep nuru ziyasıyla ağarmış;
Lâkin aranan gizli güneş doğmamış el'ân;
Haktır ona ma'bût, hakikat ona cânan...*

*Görmüş ki hakikat, o, ezeldenberi birdir,
Birdir ve bütün âlem o birlikte musırdır;
Cemiyetin encamı da ancak o seyirdir;
En kutlu devir, birliğe peyveste devirdir;
Görmüş bunu, etmiş o büyük birliğe iymân;
Haktır ona ma'bût, hakikat ona cânan...*

*Düşmandır o gündenberi hep zulme ve harbe;
Elbet vuracak ayrılığa bir gün o darbe;
Etmekte bununçün o hitap akl ile kalbe;
Âlemde Ma.'luk, Ma.'a en ulu rütbe;
Aslâ tanımaz arzda ne sergerde, ne sultan;
Haktır ona ma'bût, hakikat ona cânan...*

*Hak namına kuvvet tanımaz, hak tanır ancak;
Haktır ona ilhâm, ona kudret, ona revnak;
Ta haşre kadar hakta sebatıyla muhakkak,
Mutlak olacaktır o muzaffer ve muvaffak...
Bir kuvvet önünde eğilip dönmez o kervan;
Haktır ona ma'bût, hakikat ona cânan...*

*Bir kafiyeyiz biz ki fazilette beraber;
Mefkûre bizim meş'alemiz hak bize rehber;
Her seddi - muhalâtı, ey üstadı - mübeşşer,
Yıkamak bize elbette mukadder ve mukarrer...
İymân ve sebat ehliyiz, ettik buna peyman.
Haktır bize ma'bût, hakikat bize cânan...*

İstanbul 18 İlkteşrin 1934

A. Zekeriyya Rıza

Laïcisons les Vertus théologiques:

LA FOI

Les polémiques inévitables qui se sont produites depuis longtemps entre les dogmes d'Eglise et le progrès des lumières, ont amené bien des Maçons et des Libres penseurs profanes à méconnaître la valeur psychologique et morale de certaines hautes et vastes conceptions que le clergé a laissé déformer par l'usage qu'il en a fait, que la routine a rapetissées à sa mesure, et que le public ne comprend plus guère, en bien ou en mal, que dans l'acceptation restreinte que leur donne le langage vulgaire.

Parmi ces conceptions, je veux examiner pour le moment les trois vertus que le Christianisme a faites siennes, en les qualifiant de "théologiques", et que le Laïcisme aurait tort de sous-évaluer parce qu'elles sont profondément et intégralement "humaines", quand on les envisage au point de vue de la philosophie et de l'éthique : car on en met alors en lumière la portée permanente pour la conscience et la conduite de la vie. L'humanisme ne peut donc pas s'en désintéresser, parce qu'il repose sur l'intégration synthétique de toutes les formes de la pensée à travers les âges, dans la mesure où elles sont assimilables les unes aux autres.

Les sages de la Grèce donnaient à quatre vertus le nom de "cardinales", pour en montrer l'importance de premier plan parmi toutes les autres. C'étaient : la Justice, la Prudence, la Tempérance et la Force d'âme, courage moral, énergie personnelle, fortitudo. Je rappelle que la prudence et la tempérance avaient alors un sens beaucoup plus élevé et plus large que de nos jours.

Le Christianisme fit entrer en ligne, dans son diapason, la Foi, l'Espérance et la Charité — caritas, amour.

Que par la suite le dogmatisme de l'Eglise et la faiblesse humaine en aient réduit les dimensions idéales et altéré la pureté, c'est possible. La foule, des clercs et des laïques, les a ramenées à sa taille, mais il convient de les voir dans leur véritable stature, et c'est ce que nous allons essayer de faire.

La "foi", n'a pas toujours été l'acceptation aveugle de formules dogmatiques imposées à la raison. Ce n'en serait d'ailleurs qu'une interprétation particulière. Mais l'idée fondamentale en est plus large : on la trouve explicitement indiquée par certains pères de la primitive Eglise, qui regardaient les questions sous un jour beaucoup plus compréhensif que celui de leurs successeurs, et même des théologiens modernes.

La "foi", fides, c'est, disaient-ils, la confiance dans quelque chose qu'on ne voit pas, ou qui n'est pas démontré, et que l'on tient quand même pour certain. Cette certitude d'une réalité ou d'une vérité, prise psychologiquement, ne se limite donc pas au "credo", ou au "catéchisme" : c'est une démarche de la conscience qui, dans bien des cas, s'impose à tous les hommes, croyants ou libres-penseurs, sous peine de tomber dans le scepticisme et dans l'inaction.

Les uns peuvent croire à la Sainte Trinité, à l'Immaculée Conception ou aux miracles de la Légende Dorée : c'est la "foi", qui les attachera à leur croyance que leur état d'esprit les prédispose à admettre à priori... mais voici les autres qui n'y croient pas parce que la raison et les sciences les conduisent à une dispo-

sition d'esprit contraire. Mais prétendez-vous qu'ils n'admettent absolument "certain," et "vrai," que ce qu'ils ont matériellement constaté ou ce qui a fait l'objet d'une démonstration en bonne forme?

Que non ! ils "croient," aussi à quelque chose, mais ce quelque chose n'a pas le même contenu. Pourtant le mécanisme de l'opération met en jeu la même force.

Ils croient au progrès, à la justice, je veux dire à leur victoire finale; ils croient que l'accroissement des "lumières," et de la "culture," conduira le genre humain à un perfectionnement indéfini ils croient au triomphe final de la pensée, de la paix, de la fraternité, de la sagesse, et c'est là une notion essentiellement maçonnique. Qui leur en fournit la preuve palpable et péremptoire ? Qu'est-ce qui leur démontre de science certaine que l'homme préférera toujours les solutions susceptibles de le rendre indéfiniment supérieur à la bête ? Qu'ils parviendront à réaliser l'idéal ? Qu'est-ce qui les assure que la puissance évolutive de l'Humanité ne s'épuisera pas un jour et à un point donné comme un ressort qui s'est complètement détendu, comme la chaleur d'un corps qui rayonne dans l'espace, un foyer qui s'éteint, un être qui meurt ? Qu'est-ce qui leur garantit qu'il n'y aura pas un arrêt, une décadence, une régression ? Qui ? Quoi ? Une cornue, une balance, un microscope, un calcul mathématique, un raisonnement abstrait ?

Non ! L'homme se dit : nos ancêtres ont dépouillé la barbarie et la grossièreté primitives ; ils sont sortis des cavernes, ils ont fondé des cités ; leur pensée et leur activité ont créé les arts, les sciences, la littérature, la morale, les lois... chaque siècle, ici ou là, a fait un pas en avant ; et si tel empire ou telle république, telle civilisation, telle philosophie, telle religion, ont fait naufrage en route, d'autres les ont remplacées, et l'humanité, à travers mille vicissitudes, a repris sur un autre point du monde sa marche vers le mieux ! J'agis en conséquence, je fais ce que je crois être le bien même si j'en subis un inconvénient ou une souffrance ; j'ai confiance dans la fécondité de la pensée et de l'action, dussé-je en mourir ! Les sceptiques ou les gens prétendus "pratiques," me railleront ou me traiteront de naïf, car l'intérêt personnel, comme la malice vulgaire, mettent Sancho Pansa au-dessus de Don Quichotte ?

Mais qu'importe ! je suis le chemin que me trace l'idéal, fils de la conscience, et les grandes figures que j'aperçois à l'horizon n'ont pas le maigre visage du chevalier errant : Voici Socrate, refusant de s'enfuir, quant il en est temps encore, et préférant prendre la ciguë que d'enfreindre les lois de sa Cité, dont il ne désespère pas, même quand elle est injuste envers lui ; et jusqu'à ses derniers moments, il va faire entendre les leçons de la sagesse sereine, à

laquelle il reste attaché, quoi qu'il advienne. Cet autre, c'est Condorcet le grand encyclopédiste a été condamné à mort par le tribunal révolutionnaire ; d'abord, il est resté introuvable, caché dans une maison amie ; mais pour ne pas compromettre un homme généreux, on le fait partir, et on l'arrête. Il n'échappe à la guillotine que par le suicide. Mais dans son cachot, en attendant le jour fatal, il écrit son œuvre mémorable : l'Esquisse d'un tableau historique des progrès de l'esprit humain. Et sous le baiser glacé de la mort, il lègue ainsi à la postérité un merveilleux témoignage de foi dans l'avenir.

Ceux-là sont morts, mais bien plus vivants encore que d'autres qui leur ont survécu. Et nous devons les saluer avec respect, nous dont le mythique maître Hiram, dans sa foi stoïque en la loi du Chantier, a préféré mourir que de pactiser commodément avec les incapables, les intrigants et les improbables. Mort légendaire, imaginaire, peut-être, mais leçon éternelle de certitude et de confiance dans le devoir.

Mais aux exemples glorieux et éclatants, n'oublions pas de joindre des exemples moins célèbres, fussent-ils même obscurs et anonymes, donnés quotidiennement par des hommes dont la force d'âme n'aura peut-être été connue que de leur modeste entourage. Ce sont tous les hommes de bien que les mauvais exemples ou les tentations n'entraînent pas hors de la bonne route, que l'adversité ne décourage pas, que les épreuves de l'existence ne rendent ni mécontents, ni aigris ; que la médiocrité subie avec honneur séduit plus que la réussite et la richesse obtenue par des moyens vils ; qui font leur travail avec dignité, qui élèvent leurs enfants dans le culte de la droiture, et non dans celui du succès à tout prix ; qui servent la chose publique et ne s'en servent pas ; qui aiment assez leurs semblables pour leur donner, quand il le faut, un peu de leur pain et de leur cœur sans espoir de retour, et qui parfois, si l'heure sonne, exposent leur vie pour sauver celle d'autrui.

Et l'artiste, le savant, l'inventeur, l'explorateur, l'homme qui joue d'une manière quelconque, son effort sur un noble risque, ne sont-ils pas tous animés de cette noble foi, que leur œuvre ne sera pas perdue, que leur tentative ne sera pas vaine, même si elle échoue ou est méconnue du public ? et le soldat qui tombe n'espère-t-il pas le salut de la Patrie ?

O Maçons, mes frères, vous qui savez que le salaire n'est pas le but de l'ouvrier, mais la rémunération de sa tâche, et qui mettez la perfection de l'œuvre au-dessus de la récompense ; vous qui savez aussi que ce n'est pas en vue du salaire qu'il faut travailler, mais pour la construction du Temple — une "foi", encore, le "Plan", que nous devons suivre, fait de sagesse, de force, de beauté, de

fraternité et de lumière ! — vous pouvez deviner un secret auguste avant qu'il vous soit rituéliquement dévoilé : c'est l'austère et radieuse maxime: "Fais ce que dois, advienne que pourra ! „ devise des "chevaleries „ réelles ou allégoriques, de tous les pays, par-dessus les croyances et les opinions, comme au-dessus des langages et des costumes.

Cultiver sa personne en vue du bien général, apporter sa pierre cubique à l'édifice, servir l'idéal de l'Humanité : grand dessein des consciences droites et des cœurs purs, admis comme "certain „ et "vrai „ sans preuve dialectique ou expérimentale, réalisation même de ce qu'il y a de plus "divin „ même chez ceux qui ne croient pas à la personne de Dieu... Esprit de vérité et de justice, affirmation du dynamisme constructif universel selon des "lois „ ; tu n'as plus besoin d'Eglise, car partout où tes fidèles se réunissent surgit un Temple symbolique, image de l'Univers; tu n'as pas besoin de sacerdoce, car tout homme de bien y est son propre prêtre ; et ceux qu'anime ta foi, que réchauffe ta flamme, n'ont pas besoin de "dogmes „ ; car ils portent un Dieu vivant en eux-mêmes.

(Le Symbolisme No. 188)

ARMAND BEDARRIDE,

MAS.: LUK VAZİFESİNİ YAPMIŞ BİTİRMİŞ MİDİR ?

Yani cemiyetin artık Mas.: luğa ihtiyacı kalmamış mıdır ? Felsefe ve terbiye mutahassısları ve içtimaiyatçılar bu hususta ne düşünüyorlar ? Ve ne düşünürler ? Bunu bilmiyorum. Fakat ben bu suale müsbet bir cevap veremiyorum. Yani bence beşer cemiyetinin Mas.: teşekkülüne olan ihtiyacı henüz bitmemiştir. Gerçi bir çoklarının cihan cehaletten kurtulmuş, demokrasi esasları anlaşılmış ve Mas.: efkârı teammüm ve intişar etmiş olduğundan bu teşekkülün devamına artık lüzum yoktur. Onlar diyorlar ki vicdan, fikir hürriyetinin kıymeti anlaşılmış, ortada bu uğurda mücadeleyi değil hattâ münakaşayı icap edecek hiç birşey kalmamıştır; onun için böyle gizli bir cemiyetin mevcudiyetine ne lüzum var. Bence bu düşünüş iyi bir tetkik, derin bir mülâhaza ve muhakeme neticesi değildir; alelâde sathî bir görünüşe aldanıştan ibarettir. Bir şeyin bazı münevverler tarafından kıymetinin tastik edilmiş olması onun sarsılmaz ve bozulmaz köklü bir kanaat neticesi olduğunu göstermez. Ben öyle zannediyorum ki vicdan ve fikir hürriyetinin masum olması lüzumuna dair insanlarca elde edilmiş olan kanaat her nevi münakaşa ve muarazaya karşı koyabilecek metin bir esas üstüne kurulmuş değildir. Hürriyete karşı olan imanını büyük bir belâgat ve heyecanla ifade eden adamlardan bir çoğunun harekâtını iyice tedkik edince hattâ

kendi kendilerini aldattıklarını hergün görmiyor muyuz ? Bugün beşer cemiyetinin, zaviye ve alâişinden tecrit ederek, asıl hakikî evsafını araştırır, ruhunu karıştırırsak acaba vasıl olacağımız netice yukarıda mutaleaları esasını söylediğim zevatın noktânazarına muvafık olacak mıdır? Hiç şüphe yok ki hayır. Bu tıpkı küçüklükte bize telkin edilen efsanevî ve batıl fikirlerin ilmî iktisabat sayesinde hiçliğini öğrendiğimiz halde bütün ef'al ve harekâtımızda daima o fikirlerin az çok tesiri olduğunu görmemiz gibidir. Maddî ve müsbet ilimlerle dimağları iyice yağrılmış olan kimselerin bile ölüler, mezarlar ıssız ve karanlık yerler ve harabeler karşısında örperdikleri, 13 rakamı ile sağı gününün şeametine inandıkları, baykuş ötmesinden ürktükleri daima görülür. Çünkü, onlarda bunların hiçliğine dair hasıl olmuş bulunan kanaat ilmî mutaleat ve tetkikatın sevkile meydana gelen mantikî düşüncelerden ibaret olup; bu henüz tam ve sarsılmaz bir kanaat haline gelmemiştir. Bunun her türlü sarsıntılardan müteessir olmaz, mantikî payandalara ihtiyaç göstermez metin ve rasin bir hal alması için ruhun en derin yerlerine uzanan kökler salmış olması lâzımdır. Bunu biyolojik bir lisanla ifade etmek istersek, onun muhakeme ve mantık sahasından çıkarak artık *aksevi bir ufule* haline gelmesi icap eder deriz. Yani hürriyetin lüzumuna dair olan kanaat mantikî kaziyelerle isbat edilir bir şey değil, iki kerre ikinin dört ettiğini bilmek gibi bir mütearife şeklini almış olması iktiza eder; aksi hal hatıra bile gelmemelidir. Yani hürriyet kanaati artık hürriyetin iyilik ve lüzumunu ifade eden cümlelerin sarfı karşısında, (insanlar aydınlık ve ziya olmazsa birşey yapamazlar) demenin vereceği tesiri uyandıracak bir hal almalıdır. Halbuki pekâlâ biliyoruz ki insanların iyiliği için makul ve mantikî bir istipdada lüzum vardır diyenler az değildir. Eğer insanlar bu son cümlede olduğu gibi mantıklardan vaz geçerler; veyahut bu cümleleri sarfedecek sebepler ortadan kalkarsa işte o zaman Mas.' mücadelesine artık lüzum kalmadı denebilir. Halbuki mantikî kanaatlerin aksevi bir mahiyet alması, mütearife kabilinden olması için Mas.' mücadelesinin daha bir çok batınlar üzerinde mütemadiyen ve muntazaman müessir olmasına, köklerini beşer ruhunun her nevi muzur ve gelip geçici tesirattan temamlı salim en derin yerlerine tedrici ve devamlı bir surette salmasına, onun oradan bütün ruh bünyesinin harap olmadan sökülmesi mümkün olmayacak bir hal almasına mütevakkıf olduğu biyolojik bir kaidedir.

İyi amma bu sefer de denecek ki Mas.' cemiyeti bir dershane değildir. Mektepler, Üniversiteler, Akademiler ve saire bu iş için daha elverişli yerlerdir. Filvaki hürriyet mef'hûmu ancak ilmî müktesebat ile şuurlu bir hal alabileceğinden bunun için Mas.' mücadelesine değil talim ve tedris işlerine ehemmiyet vermek

lâzımdır. Vehleten bu söz doğru gibi görünür fakat hayır; bu sayılan yerlerde ilmî hakikatlerin esası atılır, fertler ilim ve fen ile teşhiz edilir ise de bu suretle yetişmiş olan fertler ayrı ayrı kaldıkça o kadar büyük bir iş görmezler. Bir araya gelen kuvvetler nasıl ap ayrı ve her birinden çok kuvvetli bir muhassala meydana getirirlerse birbirine inzimam eden fikir ve kanaatler de pek daha çok olgun ve kuvvetli bir hüviyet alırlar. Bu hususta fertlerin cemiyet halinde bulunmasından doğan ruhî hadiseler tetkika değerler. Münzevî yaşıyan insanlarla bir cemiyet halinde toplu bulunarak ruhî vasıfları karşılaşan insanlar kıyas edilince şecaat, hamaset, diğerğamlık gibi asıl ve yüksek haslatların ve hattâ bütün kanaatlerin evveldekilere nisbetle ikincilerde daha eşaslı ve daha bariz bir şekilde meydana gelmiş ve kuvvetlenmiş olduğu görülür. Tıpkı elektrik bahsında görülen endüksiyon hadisesi gibi insanların birbirinden çekinmesi, birbirine gıpta ile bakması ve harekâtını bunlara göre tanzim etmesi ruhî bir kaidedir. Cemiyet ve topluluk bunu kolaylaştırır ve gayrişuuri olarak bu tekemmül ihtiyacını doğurur. İnsanda kötülükten kaçmak, iyiliğe meyletmek telkini bizatihi husule gelebilmek için onun cemiyet içinde bulunması lâzımdır. Fakat bunun için diğerlerinin o fert üzerinde talim şeklinde müessir olması icap etmez; insanın görmesi, hissetmesi kendi kendine telkinler husulüne kâfidir. Bu telkinlerin meydana gelmesi için insanların toplu bir halde bulunmaları lâzımdır. Hele bu topluluğun muayyen bir gaye ve emeli olur ise, sadece böyle bir gaye ve emel mevcudiyeti bilhassa gerek irsî ve gerek terbiyevî evsafı müsait bünyeli ruhlarda uyandıracak telkinat ile yapacağı tesiratin ne olacağı mâlûmdur.

İşte mesele bu noktadan araştırılırsa cemiyetimizin vucut hikmeti kendiliğinden anlaşılır. Hele bu cemiyette sathî bir görüşle bilüzum bir tezahur ve faydasız bir tekerrür zannedilebilen ritüelik ifade ve tatbikatın her defa damla damla ruha akıttığı zahiren kuvvetsiz ve devamı dolayısıyla farkına varılmadan ehemmiyetli neticeler husule getiren hadiseler gibi belli belirsiz, hafif, lâtif telkinatın zaman ve devamlı ne esaslı neticeler husule getireceğini pekâlâ anlıyabiliriz. Bir granit hava, mermer su ile mukayese edilirse aralarında her türlü mukayeseyi gülünç addettiren çok büyük salâbet farkı olduğunu biliriz. Fakat biraz düşününce yine biliriz ki uzun zamanlar rüzgârların granit kayalarına, su damlacıklarının mermer üzerine tesiri farkına varılmadan zaman ve devamla mütenasip eserler husule getirir. Bu birbirine çok zıt ve mukavim şeyler arasında işler böyle olursa, esasen telkin çok kabiliyetli bir ruh bünyesinde olan insanlar üzerinde maaliyat ifadelerini ne kadar müessir olacağını düşünmek mesleğimizin beşer cemiyetile olan lüzumunu derhal takdir ettirecek bir şeydir.

Binaenaleyh Hir.: katletmek istenilirse, onu kurtarmıya çalışan elleri himaye ne kadar lâzımsa, bu mücadele ve himaye işlerinde görenek ve tesanüitten istifade de o kadar lâzımdır.

Halit Tekin (Seb.)

MUSTARİP BEŞERİYETİ ANCAK MAS.: LUK KURTARABİLİR

Kendini bilmek, yaşadığı müddetçe mütekâmil, huzur ve saadeti âmmeyi kâfil bir hakikî medeniyet kurmak ve hiç fariğ olamayacağı (HAKİKATI BULMAK) gayesile yaşayan İNSAN; fennin kendisine temin ettiği ışıklarla emin ve sağlam esaslarla kuracağı MEDENİYET ve irfan binasında MEDENÎ bir hayat ve saadeti; ancak Mas.:luğun koruyucu ve kurtarıcı selâmet ve saadet yolunda bulabilir.

Bugüne kadar devam eden.. boğuşmalardan, çekişmelerden, didişmelerden mustarip, bitkin olan İNSAN; ara sıra doğan dinlerin noksan, nakâfi vaatlerinden, aldatıcı siyaset cereyanlarından çıkan ve gittikçe artan kargaşalıklardan.. ümitsizlikler içinde çırpındıkça; daha uzun seneler; beklediği huzur ve saadeti temin edemeyeceğini elbette anlayacaktır...

Dünyaya çırpıplak gelen insan, ebeveyninin şefkatli kucagında emin bir melce bularak büyüdüğü; yaşadığı müddetçe artan, değişen binlerce ihtiyaçlarını; evvelâ kendi yuvasında, sonra hemcinslerinin çalışmalarıyla hazırlaya bildikleri çareler arasında, bularak yetiştikçe ve aklı erdikçe.. evvelâ; nereden, niçin geldiğini, nereye gittiğini düşünmekten fariğ olamıyarak hakikatı.. hayatı anlamaya uğraşırken.. beka ve idamei hayat için girişmek mecburiyetinde kaldığı birçok mücadelelerden maada; muhitiyle, hastalıklarla, hata ve gaflet, ihtiras yüzünden gelen bunca âmillerin yarattığı mücadele, muharebe ve hengâmelerden yorgun, çürük, kör, topal, çolak... olarak döndüğü yuvasının da altüst olduğunu ve artık yaşamak için pek başka ihtiyaçların tesviyesi lâzım geldiğini görerek... bu çılgın boğuşmaların sonsuz, yıkıcı zararlarından korunmak için kendine ve hemcinslerine emin, sâlim bir huzur ve saadet yuvası kurabilmek kudret ve nimetini ancak Mas.:luğun cihanşumul medeniyet ve uhuvvetinde bulabilecektir.

Arz üzerinde kendi vücudunu idrak ettiği anda; etrafını saran korkunç yırtıcı hayvanlar, gölgesiz ormanlar arasında kendine emin bir melce, yavrularını koruyacak masum bir yuvada.. hergün değişen hayat ihtiyaçlarını temin için giriştiği yorucu savaşlarla yaşadıkça.. bütün bedenî teşekkülâtıyla kendisine pek benzeyen hayvanlardan; zekâ ve idrakiyle temayüz eden insan; yaşadığı yuvasını,

münasebet ve zarurî irtibatla bulunduğu hemcinsleriyle kendilerini muhitlerine karşı (Birlikte müdafaa etmek) için teşkiline mecbur kaldıkları cemiyetler; zamanla tevessü ettikçe; cemiyeti yaşatabilmek için kurmak mecburiyetini duydukları (Mütakabil tesanüt) ve samimiyet (uhuvvet) besalarını idâme için zamanın terakkisile artan ihtiyaçlarına göre değiştirmek zarureti hasıl olarak uzun müddet yalnız temini hayat ve bekayı mevcudiyet gayeleriyle; belki de; nispi, tabii, bir huzur ve sükûn içinde; sade bir hayat temin edebilmişlerse de; her; an artan, değişen (ihtiyaç) ve (çalışma) zorluklarının intaç ettiği musavatsızlıklar, muvazenesizlikler, ihtiraslar yüzünden o ana kadar nispi huzur içinde yaşamış cemiyetlerin içinde ve muhtelif cemiyetlerin aralarında eksik olmayan nizai hayat yüzünden... huzur ve sükûnu bozulan muhtelif cemiyetlerin asırlarca devam eden sonsuz istirapların, işkencelerin doğurduğu yüksek düşünen (büyüklerin) koyduğu nizamla itaatle muvakkat, mevzii huzur ve sükûn içinde yaşamışlar ve bu müddet zarfında kendilerini ihata eden geniş, hadsiz varlıklar içinde harikülade gördükleri kudret ve azamete karşı hayret; cehalet saikasıyla büyük gördükleri her korkunç kuvvette bir fevkalâdelik görerek bunlara karşı hissettikleri havf ve endişe sevkiyle; her muhit, her cemiyet kendine göre bir (yaratan) bir (kuran) bir (yapan).. bulunduğuna kanaat getirmek suretiyle benliğini saran ve daima artan bir derunî saikin cazibesıyla hakikati aramak ve hiç bir an fariğ olmadığı (niçinlerin) kandırıcı cevaplarını alamayan insanların zamanla aralarında yetişen müstesna hilkatte adamlar muhitlerine göre muvakkat bir iman, bir akide yaparak insanların uzun zamanlar hayatı, içtimai zaruret ve ihtiyaçlarını tanzim edebilen birtakım yollar göstermişlerse de; zamanla cemiyetler arasında teessüs ve tevessü eden zarurî ve hayati rabitalar, mübadeleler.. ve bu yüzden doğan münakaşa, münazaa ve muharebeler; insanları yine kendi aralarında yetişen bir takım mütegalibelerin, din ulularının tükenmez ihtiraslarına kurban ederek bu yüzden dökülen kanlar, heder olan sonsuz, hadsiz, hesapsız canlarla beraber umumî huzur ve saadeti de altüst ederek uzun müddetler hak ve hakikat yolunda sayısız kurbanlar vermişlerdir.

İnsanların bu akurâne, vahşiyane mücadelelerini, boğuşmalarını yakından görerek, hemcinslerinin elemeleriyle yürekleri sızlayan faziletli, fedakâr, insaniyeti seven büyüklerin; bu zulumlara mani olmak, ve yaşadıkları yuvalarının beka ve istiklallerini temin eden aziz memleketlerinin huzur ve refahını idâme va aynı ihtiyaçlarla uğraşan komşularıyla insanca, akıllıca geçinmek kabil ve mümkün olduğunu idrak eden fazilet, nur ve irfan sahiplerinin muhitlerinde, aralarında bin türlü müşküllere göğüs gererek kurdukları (İNSANİYET ve MEDENİYET) muhibbi, cemiyet-

lerin; insanî, samimî mütesanît, cihanşumul (Kardeşlik nizamının) temin ettiği karşılıklı samimiyet, muhabbet, feragat, meveddet, muavenet ve musamaha düsturları sayesinde insanlara : (Kendini, memleketini, komşusunu, hemcinslerini korumayı, her istirap ve ihtiyaç zamanında imdadına koşmayı vazife tanıyan) ve medenî bir insana yakışan faziletlerle müzeyyen bir (yeni dünya) kurmak suretile; beşeriyetin tabiî hakkı olan huzur ve saadeti; ancak ve mutlak MAS' . LUĞUN emrettiği ahlâkî, içtimâî nizam sayesinde temin edilebilecektir.

M. Talât

Kitabiyat :

Gönül Dili

M. C.

Gerçekten pek değerli, gerçekten pek nurlu büyük ve yüksek Önutlerimizden Fuat Hulûsi Demirellinin “Gönül Dili,” bugünlerde dile geldi; bize gönülden, bilgiden canlar sunuyor. Bazılarımızın kitaphanemiz için yeni kitaplar satın alınmasını faydasız (!) buldukları bir sırada, Fuat Hulûsi'nin yaratıcı dimağından dirilen, yüce ruhunun güneşli gönüllerinden inen bu mübarek kitap Mas' . luğun kuru bir imanla, körükörüne bir kullukla değil, şuurlu bir inanışla, bilgili bir kavrayışla, içten bir sezişle ülküsüne irebileceğini gösteren yeni bir kudret kaynağı.. Halâ bilgiyi beyhude zahmet sayan, halâ S. Augustin gibi hak ve hakikat için sadece dogmalara inanmayı kâfi gören (kitapsız !) ların tepelerine inen demir elli bir yumruk oldu.

“Gönül Dili,” baştan başa (doğruluk, iyilik, güzellik) terennüm ediyor : Ulusal ve soysal manzumelerinde olsun, sırf bediî ve garamî şiirlerinde olsun.. hepisinde seyyal ve selis bir dil çağlıyor, hepisinde de derin bir bilgi kükreyor; ve hepsinde de yüksek faziletler dalgalanıyor. Gazelleşip kuruyan şu eski gazel ve şarkı devrinin en canlı nümunesi sayılmağa değer parçalarında bile, ergin hakikatler, olgun fikirler çok taze ve çok dinç bir eda ile gönülleri çekiyor.

Eserde 200 den fazla şiir var. Hem aruz, hem hece vezni kullanılmış. Bir, iki tane yabancı dille deyişleri de bulunan bu kitap, “Bir Varlığın Bin Bir Yüzü,” nü bir “birlik,” de toplayan bir harika, harikulâde bir mecmuadır.

Üstadımızın şiirlerinde hakim olan ruh sadece “Sevgi,” dir: Vatan sevgisi, milliyet sevgisi, fazilet sevgisi, iyilik ve güzellik sevgisi, ve bunlarla beraber insanlık sevgisi.

*“Hilkatin sırrı öyledir ki, Fuat !
Yazamaz belki Halıkın kalemi,,*

Diye aczini itiraf eden üstat, hilkatin sırrını “Sevgi,, de buluyor; ve “Sevgi,, ye aşkını ilân ediyor. Onca yaradılışın bütün sırrları, bütün yücelikleri, bütün saadetleri hep “sevgi,, dedir. Üstadımızın sevgilisi ancak ve ancak “sevgi,, dir. Bu “güzeller güzeli,, nin “ıtrı,, ile tekbirlerin, ezanların sinede tüttüğünü.. onun şivesine çanların alkış tuttuğunu.. sanatle fennin, felsefe ile hikmetin onu halâ tarîf edemediklerini.. onun hakkında şimdiye kadar söylenilmiş olan vasıfların hep birer “gölge ses,, olduğunu bildiren büyük şair, sevgisini ve sevgilisini ifade edebilecek tek bir kaynak buluyor:

Tabiat !.

Bütün hükmi ve bedîi seslerden üstün olarak tabiatın yanılmaz, aksamaz ahengine can kulağını veriyor :

“Onlar heceler aşkımı, sen birden okursun,,

Diye minnetini gösteriyor. “Toprak çocuğu,, nda da, muhtarip beşeriyetin elemelerini dindirebilmek, insanları sevgi içerisinde hür ve mes’ut yaşatabilmek için şu hakikati haykırıyor :

“Göklerdeki âhengi bu topraklara sindir,,,

Gönüllerdeki ahenkten maksadı bir “Semavî ikisir,, dir, onu şöyle ifade ediyor :

*Semavî kaynağından içsin insanlar, ki sevdanın,
Odur mev’ut olan kevser, odur iksiri imanın,
Sevişmezsek yaşarken arz olur tabutu mevtanın,
Büyük bir türbeden hiç farkı kalmaz köhne dünyanın.
Emanet bir kadehtir can, safa dolsun, vefa dolsun,
Tesanüt bağlasın güldesteler; vahşet, cefa solsun.
Eğer bitmezse çirkin hırs fitrat intifa bulsun.
Ne lâyıktır ki biz sağken güneş bir türbedar olsun?,,*

Üstadımızın “Gönüllerdeki ahengi,, , “Semavî iksiri,,: ne kahhar ve müntekim bir Allahtan korku, ne de “vahdeti vücut,,cılarının her mevcude sari Allahlıklarının verdiği bir gurur ve huzur değildir; Fuat Hulûsi bunu açıktan söylüyor :

*“Bühtan etmiyelim güzel semaya;
O ne kurban ister, ne bir damla kan.
Allahın adıyla durup duaya;
Biziz can yakanlar, biziz ev yıkan,,,*

diyor. O :

*“Yaratıcı kudret sevilir elbet,
Yıkıcıya nasıl olsun muhabbet,,*

Ve :

*“İnanmayın sakın! Allahın emri olsa ölüm,
Eder mi öldürecek bir Allaha kimse sücut?
Hayat her elin üstünde bir güzel eldir,
Cihanda, canda odur sermedî, odur mescut.,,*

Kanaatlerine güvenerek, “Yapıcı,, bir mâbuda inanıyor, “Nura doğru,, şiirinde de :

*“Yücelsin mâbedin enkaz içinden,
Geniş bir sevgi doğsun kanlı kinden.
Hakikî dini seçtik bunca dinden.
Sen ey gün, ey hakikat, çok yakınsın.,,*

nakaratıyla o inandığı “Yaratıcı,, nın asırların yıktığı köhnelikler ve harabeler arasından çok yakında yükseleceğini de müjdeleyor. Fuat Hulûsî'nin taptığı “Sevgi,, nin kevseri, yüreklerde ve dimağlarda tecelli eden biricik aşkı (hayat sevgisi) dir : Bu sevginin “Yakınını sevmek,, duygusunu, onun da “insanlığı sevmek,, faziletini doğuracağına kanidir, bu neticeden beklediği de şudur :

*«Beraber el ele verseydi bir gün insanlar,
Bu toprak onları hep kuş südüyle beslerdi.»*

istemediği de şudur :

*«Şafakları kanlı sabah istemem,
Gök yüzünü paslı, siyah istemem,
Canları öksüzlük oduyla yakan
Put gibi, kaygusuz ilâh istemem,*

beklediği (Nurun) kaynağını da gösteriyor :

*«Nuru felekten değil, hür insandan umarım
insan dimağındaki kehkeşandan umarım;*

.
.

*Tanrının cennetini tam insan yaratacak,
İnsan dimağındaki kehkeşan yaratacak;
Güneş tomurcukları ve gönül goncaları
Besleyen Türkün özü, o vicdan yaratacak.,,*

Zaten, sevgilisine en yüksek secdelerle aşkını söyleyen “Teren nüm,, ün mısralarının ilk harflerinden “gaip kelime bulundu,, cümles

çıkıyor; kinler.. ihtiraslar tevhit ve cehiller içerisinde kayıp edilmiş olan “kelime,, nin “sevgi,, den başka birşey olmadığını bizlere bu suretle telkin ediyor.

“Gönül Dili,,.. ne sadece bir şiir dili, ne mistik bir (sajes) dili, ne de derbeder bir felsefe dili değildir; o, bizim dilimizdir, Mas.: dilidir. “Müşterek hayat,, ın, hayat sevgisinin, fazilet ve hakikat aşkının canlı bir dilidir. Muztarip beşeriyet için sızlayan, kanlara ve karanlıklara yıldırımlar yağdıran, güzellik ve iyilik için mâbetler kuran bir (Nur) kaynağıdır. Bu kaynaktan kana kana, doya doya içecek KK.:i gönülden kutlularız.

* * *

“Gönül Dili,, dilcilik noktasından da bir şaheserdir. O kadar selis ve ahenktar bir ifadesi var ki, içlerinde “Sehli mümteni,, için birçok misallar bulunabilir.

Vezin tenevvüleri, lâfız sanatları, kelime oyunları, hani şu “Sanayi Edebiye,, dedikleri incelik ve meharek kıymetleri de çok yüksek. Bununla beraber belki birkaç vezin ve kelime ahenksizliği de aransa, rasgelinebilir. Lâkin bu kadar bereketli bir çağlayış içinde birkaç damlanın kayalara çarparak dağılması, kaynağın kıymet ve ehemmiyeti karşısında hiç te bir tesir gösteremiyor.

Hem nemize lâzım! dilin morfolojisi ile varsın mütehassısları uğraşsın; biz ruha ve öze aşıklardanız.

Birkaç tanesi “Büyük Şark,, da çıkmış olan o şiirler arasında içtimaî hadiseleri derin bir vukufle nişterleyen, aradığımız (Hakikat), kalem ucuyla diriltten, olgunluk için sevgiler yaratan ve sunan şiirler “Gönül Dili,, nin asıl mahiyetini teşkil eder. Hangisini tercih edeceğimizde cidden hayretler ve acizler içerisinde düştüğümüz bu şiirleri şair kendisi şöyle takdim ediyor:

*«Olmuş ezel gününde seferber gönül dili,
Bilsem ne var ki özleyip inler gönül dili.
Lâhuta yol umanların ahengidir, Fuat!
Yalnız seven gönüllere söyler Gönül Dili.»*

NİZAMLARIMIZ DEĞİŞTİRİLİRKEN...

— V —

F.: - Mas.:luk, dışarıdaki birliklerden hiçbirine benzemediği için, nizamları da onlardan hiçbirininkine uymaz. Mas.:luk bir gaye değil, gayeye ulaşmak için bir yoldur ve Mas.:ları birbirlerine bağlayan bağ ne faydalanma kaygusu, ne de korku belâsı değil, ancak

karşılıklı sevgi, karşılıklı itimat; ve evrensel ülküde ortaklıktır. Bunun için Mas.' nizamlarında tehditlerin, va't ve vaitlerin, yasa ve cezaların, kin ve hınçların yeri yoktur; nizamlarımız yalnız ve yalnız vazifelerimizi gösteren bir düsturdur. Mas.' luğun ilk (Kanunu Esasi) sinin adı bile, yine bundan dolayıdır ki, (Vezaifi Kadime) dir.

Mas.' olabilecekler okuyup yazmış, karakter sahibi, hür fikirli, iyi duygulu, vatansever, hayırsever kimselerdir; Mas.' ların müşterek ülküde kendilerini birleştiren idareden ahlâk dersi almağa, bilgiler öğrenmeğe, medenî ve kanunî hakları ve vazifeleri bellemeğe ihtiyaçları yoktur; bütün bu icapları tatmin eden birlikler harici âlemedir; zaten Mas.' luğun böyle ham bir iddiası da yoktur: o olgun, ergin ve pişmiş adam ister; o düzgün ahlâklı, samimî düşünceli, yüksek seviyyeli eleman arar; o yardıma muhtaç, tasfiyeye muhtaç, terbiyeye muhtaç acezeyi ve zavallıyı değil, yardım edebilecek, ictimaiyata faydası dokunabilecek, etraf ve muhitine fazilet ve irfan dağıtabilecek, hür düşünceli, temiz nasiye ve karakterile herkese hürmet ve sevgi telkin edebilecek âzanın peşindedir. Mas.' luk bir "Nur,, dur ki - tıpkı bir güneş gibi - ulviyatı canlandırır, süfliyatı tahrip ve ta'kim eder. Mas.' luk bir "Nur,,dur ki, elinde meş'alesi olanları "uyandırır,,. Kuru bir odunla, paslı bir demirle ona yaklaşanlar - kendilerinin bir huzme ziya uyarabilmeleri şöyle dursun - hattâ Mas.' luk "Nur,, unu da söndürürler. İstidat ve liyakat, yani - maruf bir ifademizle - "Mas.' luğu temsil ve temessüle kabiliyet,, olmadıkça De.' lere ait diplomalar - A. R. B.' in dediği gibi - vaktile beşik kazeskerlerine verilen beratlar kadar da şeref ve şan veremez.

Mas.' - yine bir Üs.' in dediği gibi - Mah.' de alkışlanmadan evvel harici âlemde alkışlanmalıdır; Mah.' ler hariçte alkışlanmayanların gönül avutacakları bir dalkavuklar ocağı olmadığı gibi, herşeye eyvallah diyen, bilgisiz ve şuursuz derin bir tevekkülle balâlardan feyiz ve ilham bekliyen bir miskinler tekkesi de değildir. Mas.' lukta iyiler ve bilgililer, Mah.' lerde hür düşünceler ve fikirler, Mas.' lar arasında da sevgiler ve itimatlar hâkimdir.

Şu arzettiğimiz mühimmeler ihmal edilir de, Mas.' nizamları müspet vazifeler yerine menfi ahkâm ile doldurulur.. itimat ve samimiyet yerine emniyetsizlikten ve suizanlardan direktifler alınır, Mas.' lar bir sürü gibi idareye kalkışılır.. bir yığın mahkemeler, cezalar ülküye erebilmek için yegâne vasıta telakkisile hareket olunursa, iş Mas.' luktan çıkar, bilmem artık ne olur!..

Mas.' luk nizamları ne hükûmet içerisinde bir hükûmet, ne mevcut dinlerden ayrı bir din, ne de Üniversiteye merbut mektep-

lerden başka bir mektep değildir: Kanuuî ve medenî haklar hükûmetin, itikadiyat dinlerin, bilgiler ise üniversitenin otoritesi altındadır. İçimize aldıklarımızın bu üç otoriteye karşı riayetsizliklerinin muhakemesi ve cezası ait bulunduğu otoritenin hakkıdır. Bunun içindir ki Mas. siyasa ile, din ile iştilal etmediği gibi “mevcut felsefî mekteplerden hiçbirine ne taraftarlık, ne de aleyhtarlık etmez,, prensibini kabul etmişizdir. Bizim yapacağımız tek bir “menfi,, hareket vardır ki: o da yolumuzdan, ülkümüzden ayrılanları içimizden çıkarmak, onu kendi mes’uliyetile, kendi kanaat ve akıbetile yalnız ve başbaşa bırakmaktır. Bunun için de uzun boylu “mahkeme,, ve “adliye,, teşkilâtlarına lüzum yoktur; bir “Haysiyet Divanı,, bir “Aile-Meclisi,, hasılı bir “Jüri,, yoldan ayrılanların davasını hal ve fasletmek için elverir. Hırsızın, katilin, dolandırıcının, v. s.. nin cezası bizi alâkadar etmez; içimizden böyleleri çıkarsa “haydi git ve temizlen de gel!,, deriz, temizlenmezse ona kapılarımızı kapatırız. Dinsizin küfrü, dindarın sevabı ve cennetle cehennemi de bizi alâkalandırmaz; dinle uğraşan çıkarsa onlara da “Birader, bu senin bileceğin iştir ve Allahla aranızda bizi değil, hiçbir kimseyi sokmayınız!,, deriz, ısrar ederse ona da bizi terketmesini rica ederiz. Üniversitenin otoritesine karşı gelenlere de “dediğin doğru değildir,, demekten ve ona doğruyu göstermekten çekinmeyiz.

Mas. idaresi haricî idarelerden hiçbirinin muavini veya şubesi olmadığı gibi, bizzat Mas. luğun da hakimi ve âmiri değildir, yani “Ri. ler,, ayrı bir kurum, (Bü. Meş.) ve (Bü. L.) denilen organizasyonlar ayrı bir kurumdur; ve nizamlar da Ri. lerin değil, idarelerin düsturudur. Bu idareler hiçbir Ri. arasında fark gözetmez, bütün Mas. ları bir ve kardeş sayar, herbirinin yolunu ve “renk,, ini kendisine ve locasına bırakır. İdareler Mas. luk değildir; bunlar bütün locaları müşterek alâkalandıran, locaların morfolojisini, maddî sahadaki faaliyetini yeknasaklaştıran arızî ve zaman ile ve mekân ile daima değişebilen bir idare sistemidir. Her obediyan memleketin ihtiyaçlarına uygun olanını tercih etmekte muhtardır, bu tercihte Ri. lerin hiçbir dahli olamaz.

Biz Türk Mas. ları halkçı, milliyetçi, lâik, demokrat ve liberal bir cümhuriyetin mes’ut ve bahtiyar evlâtlarıyız. Mas. luğun ilk şartı memleket kanunlarına herkesten ziyade itaat ve hürmettir; binaenaleyh ihtiyaçlarımıza ve benliğimize uygunsuzluğu tahakkuk ettiğinden dolayı değiştirilmekte olan nizamlarımıza hakikî cepheyi, asrî ve ulusal vecheyi vermekle muvazzaf olanların, şu arzettiğimiz noktaları gözden kaçırmıyacaklarına emin bulunduğumuzdan, bir dönüm noktasında bulunan Türk Mas. luğunun (doğru, iyi, güzel) yoluna kavuşacağına inanıyoruz.

Şunu da söylemekten çekinmiyelim ki, muhtelif obediyanların

şimdiye kadar tatbik edip te tecrübeden geçirdikleri, yahut ta mahallî bir ihtiyaçla hususî bazı dilekler ve ahkâm yüklettikleri idare sistemleri Mas.: tarihini ve Ri.: lerin tarihini tetkik edenlerce malûm bulunduğu için, nizamlarımız değiştirilirken bu yollardan hiçbirine sapılmıyarak saf ve orijinal bir (Türkiye Obediyansı İdaresi) kurula çağından bütün KK.: emin olabilmelidir. Yani değişen nizamların projelerini görerek her Mas.: un mütaleasını bildirebilmesi hususundaki temennilerinde bütün Türk Mas.: ları yerden göğe kadar haklıdır; çünkü ahkâmını muhafazaya yemin edeceğimiz bir nizamı bilmek ve tetkik etmek hakkımızdır ve Mas.: nik vazifemizdir.

M. C.

K.: !

GÖNÜL DİLİ

Senin dilindir. Onu oku, nurlan
ve nurlandır.

Bu Biricik Mas.: Şiir Kitabı

Yeni Çıktı.

Baş ağrılarını hemen geçiren

KATAGRİP

Tabletleri Eşsiz bir ilâçdır.

**Bütün ağrılara, nezle ve soğuk
algınlığına karşı kullanılanlara
daima tercih edilir.**

**Midneyi bozmaz, kalbi yormaz.
Maruf eczanelerde bulunur.**

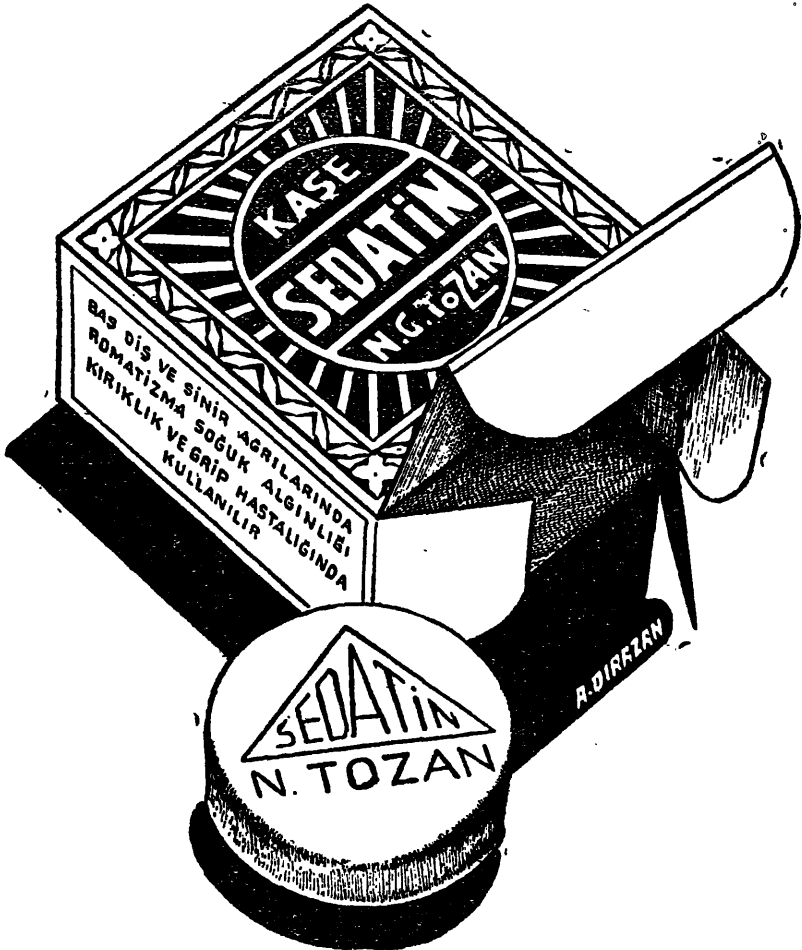
Yapan: Bursa'da Sami Emin K.:

NEVRALJİLERDE, GRİPTE,

SOĞUK ALGINLIĞINDA, KIRIKLIKTAKİ,
BÜTÜN SİNİR AĞRILARINDA
ZARARSIZ ve MÜESSİR

KAŞE

SEDATİN

Bütün Ecza Depolarında ve Eczanelerde Bulunur.

Umum Deposu : Beyoğlu Sakızağacı No. 5

İstanbul